

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра східної філології

Кваліфікаційна робота магістра
з філології мови гінді на тему:

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИСЛІВ'ІВ
НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ЗВОРОТАХ
МОВИ ГІНДІ

Студентки групи МПгін56-20
факультету сходознавства
освітньо-професійної програми Галузевий
переклад: мова гінді, англійська мова за
спеціальністю 035 Філологія
Спеціалізація 035.062 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша – гінді
Кузьменко Катерина Олександрівна

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Лихошерстова Марія Юріївна

Допущена до захисту
«___» _____ року

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Валігура О.Р.
(ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2021

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ЛІНГВІСТИЦІ	7
1.1 Характеристика та класифікація фразеологічних одиниць	7
1.2 Дослідження фразеологізмів у мові гінді. Граматичні та семантичні особливості фразеологічних одиниць мови гінді	13
1.3 Вираження емоційного стану мовними засобами.....	20
1.4 Класифікація емотивних компонентів у фразеологічних зворотах	26
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ У ЛІНГВІСТИЦІ	32
2.1 Сучасні підходи до вивчення фразеології та пареміології.....	32
2.2 Методи дослідження прислів'їв мови гінді	36
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3 СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИСЛІВ'ІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ У МОВІ ГІНДІ	42
3.1 Прислів'я на позначення негативних емоцій.....	42
3.1.1 Гнів.....	42
3.1.2 Образа / Зневага.....	44
3.1.3 Горе / Смуток.....	45
3.1.4 Страх.....	47
3.1.5 Сором / Сором'язливість.....	49
3.1.6 Жаль / Співчуття.	50
3.1.7 Тривога / Хвилювання..	52

	3
3.1.8 Відраза.....	53
3.1.9 Сумнів.....	54
3.1.10 Незадоволення.....	55
3.2 Прислів'я на позначення нейтральних емоцій.....	56
3.2.1 Спокій.....	57
3.2.2 Байдужість.....	58
3.3 Прислів'я на позначення позитивних емоцій.....	59
3.3.1 Гордість.....	60
3.3.2 Бажання.....	61
3.3.3 Радість.....	62
3.3.4 Щастя.....	63
3.3.5 Закоханість.....	64
3.3.6 Задоволення.....	66
3.4 Біполярні (двовалентні) емоції ("Здивування", "Сміх").....	68
3.4.1 Сміх.....	68
3.4.2 Здивування.....	69
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТОК	88
РЕЗЮМЕ	95

ВСТУП

У роботі розглядаються структурно-семантичні особливості емотивних прислів'їв у системі фразеології сучасної літературної мови гінді.

Актуальність дослідження обумовлена зосередженістю сучасної лінгвістики на вивченні, як загального лексичного складу мови, так і фразеологічних одиниць на позначення емоцій зокрема. Дослідження пареміологічних одиниць дозволяє визначити особливості національного менталітету того чи іншого народу, показати розбіжне та спільне в національній культурі. Окрім цього, прислів'я втілюють у собі мудрість народу, накопичену століттями, та є сполучною ланкою між поколіннями, адже передають нащадкам культурну спадщину.

На сьогоднішній день прислів'я та приказки, як елементи фразеології, вже достатньо широко представлені у лінгвістичних дослідженнях наступних науковців: М. А. Охріменко, Н. Ф. Алефіренко, В. Л. Пирогова В. В. Виноградов, Д. І. Ганич М. Л. Коваль, М. Л. Ковшова, А. В. Кунін, В. Н. Телія, Н. М. Шанський, О. Г. Ульциферов, О. І. Руденко та ін.

Об'єктом дослідження виступають емотивні прислів'я мови гінді.

Предметом дослідження є структурні та семантичні особливості емотивних прислів'їв мови гінді.

Мета дослідження полягає у вивченні структурно-семантичних особливостей емотивних пареміологічних одиниць мови гінді.

Відповідно до поставленої мети формуються наступні **завдання**:

1. Дослідити фразеологію як напрям лінгвістичного дослідження та визначити поняття "фразеологізм", "паремія", "прислів'я".
2. Визначити місце та роль пареміологічних одиниць у системі фразеології.
3. Дослідити типологію прислів'їв мови гінді.
4. Розробити методіку дослідження прислів'їв на позначення емоцій у системі фразеології сучасної літературної мови гінді.
5. Проаналізувати структурно-семантичні особливості пареміологічних одиниць мови гінді.

б. Скласти реєстр емотивних пареміологічних одиниць мови гінді.

У ході дослідження нами використовуються такі **наукові методи**: *описовий метод* для опису та загальної характеристики структури речень; *аналіз словникових дефініцій* для опису специфіки декодування значення фразеологічних одиниць; *історико-порівняльний метод* застосовується у дослідженні задля того, щоб розшифрувати сутність деяких давніх паремій; метод *компонентного аналізу* надає можливість виділити інтегральні й диференційні семантичні ознаки в структурі фразеологічного значення; метод когнітивної лінгвістики – *концептуальний аналіз* – використовується для виявлення ключових образів та концептів, що містяться у пареміологічних одиницях; *логіко-семантичний метод* надає можливість дослідити структуру мовних одиниць; мета *лінгвокультурологічного напряму* дослідження полягає у виявленні засобів втілення культури у змісті паремій.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що у роботі *вперше* узагальнено та систематизовано знання про лінгвістичні та лінгвокультурологічні особливості пареміологічних одиниць мови гінді та підходи до їх типології. У роботі також *проаналізовано* структурно-семантичні особливості прислів'їв на позначення емоцій мови гінді; *визначено специфіку* культурних цінностей, закладених у пареміологічні одиниці мови гінді її носіями.

Матеріалом дослідження слугували сучасні фразеологічні словники українською мовою (Г. М. Удовиченко "Фразеологічний словник української мови"; Батюк Н. О. "Фразеологічний словник"; В. М. Білоноженко "Словник фразеологізмів української мови") та мовою гінді (Yadav Ram Vilas Singh. Gaurav Hindi muhavra kosh) та словники прислів'їв та приказок української мови (О. В. Маркович Українські приказки, прислів'я і таке інше; М. Т. Рильський Українські народні прислів'я та приказки та мови гінді (वृहत हिंदी लोकोक्ति कोश, हिंदी कहावत कोश, Bhatia, Kailash Chandra. Hindi-Angrezi muhavara-lokoti kosh, Badrinath Kapoor. Hindi Muhawara Lokotik Kosh). З використаних джерел були відібрані 109 пареміологічних одиниць мови гінді, що виражають певний емоційний потенціал. До них, за можливістю, підбиралися часткові чи повні аналоги в українській мові.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для подальших лінгвокультурологічних та перекладацьких досліджень. Матеріали й висновки магістерської роботи можуть бути використані під час викладання курсів з лексикології, перекладу та стилістики мови гінді, в укладанні тлумачних і двомовних словників. Окрім того, робота може стати підґрунтям для подальших досліджень національно-культурної специфіки фразеології мови гінді.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, додатків та списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовано доцільність проведення дослідження, викладено мету і завдання роботи, зазначено об'єкт дослідження, охарактеризовано методи дослідження, здійснено опис структури роботи.

У першому розділі розглядаються теоретичні засади дослідження паремій мови гінді, розглядаються поняття “фразеологізм”, “прислів'я” та “паремія” у працях вітчизняних та закордонних лінгвістів, визначається місце та роль прислів'їв у фразеології. Крім того, у розділі досліджується типологія пареміологічних одиниць сучасної літературної мови та надається загальна характеристика прислів'їв мови гінді.

Другий розділ присвячений аналізу методології дослідження. У ньому розглянуті сучасні підходи до вивчення фразеології та сформульовані методи вивчення прислів'їв мови гінді, які застосовуються у цьому дослідженні.

Третій розділ присвячений лексико-семантичному, структурному та функціональному аналізу прислів'їв мови гінді. Надається загальна характеристика пареміологічних одиниць мови гінді та класифікація прислів'їв, що виражають певний емоційний потенціал.

У висновках роботи підсумовуються результати досліджень теоретичної, методологічної та практичної частин.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ЛІНГВІСТИЦІ

1.1 Характеристика та класифікація фразеологічних одиниць

Досліджуючи прислів'я мови гінді перш за все слід зауважити, що вони є частиною фразеології. Зокрема, М. М. Шанський (1996) стверджує, що "паремії є фразеологічними виразами комунікативного характеру та являють собою відтворювані стійкі сполуки слів з не фразеологізованим значенням" (с. 12). Водночас В. Л. Пирогова (2003) вважає, що "паремії – це стислі вислови фольклорного походження, які слід розглядати саме як фразеологізми, оскільки вони мають диференційні ознаки останніх: стійкість, відтворюваність, цілісність та образність" (с. 24).

За Д. І. Ганичем та І.С. Олійником (1985), фразеологія – це розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови в його сучасному стані й історичному розвитку. Фразеологія вивчає категоріальні ознаки фразеологічних одиниць, на основі яких встановлюються їх специфіка, основні ознаки; виявляє закономірності функціонування фразеологізмів у мовленні та процес їх утворення. Фразеологія визначає системність складу фразеологізмів, характеризує синонімію, антонімію, полісемію, омонімію і варіантність фразеологічних одиниць; встановлює специфіку слів і лексичних значень, які реалізуються в фразеологізмах; вивчає структуру фразеологічних одиниць, їх експресивно-стилістичні ознаки і стильову диференціацію, з'ясовує співвідношення фразеологізмів з частинами мови, визначає їх синтаксичну роль (с. 826).

Існує ряд визначень поняття "фразеологічна одиниця", та жодне з них не має загального визнання в лінгвістиці.

Вперше визначення загального характеру фразеологізмів надав Ш. Баллі (1961): "сполучення, що міцно увійшли в мову, називаються фразеологічними одиницями" (с. 63).

М. М. Шанський (1985) визначає ідіому як "відтворювану в готовому вигляді одиницю мови із двох і більше наголошуваних компонентів слівного характеру, фіксовану (тобто постійну) за своїм значенням, складом і структурою" (с. 27).

В.П. Жуков (2006) називає фразеологічною одиницею "стійку, нарізно оформлену відтворювану одиницю мови, наділену цілісним або частковим значенням і здатну сполучатися з іншими словами" (с. 6).

У нашій роботі вважаємо доречним також скористатись визначенням зі словника лінгвістичних термінів, за яким фразеологізм – це "лексико-граматична єдність двох чи більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, але неподільна лексично, стійка у своєму складі й структурі, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові" (Ганич, 1985, с. 324).

Фразеологічні одиниці мають ряд ознак, що дозволяють вважати їх самостійними одиницями мови, відокремленими від слова, словосполучення або речення.

Г.Ф. Шило (1972) визначає метафоризацію (семантичне оновлення компонентів) як основну ознакою фразеологізму, що означає появу нового значення не пов'язаного зі складовими слів-компонентів виразу (с. 13).

Водночас, на думку академіка В.В. Виноградова (1977), основними ознаками фразеологізму є відтворюваність у мовленні, семантична цілісність або нерозкладність та різноформленість (с. 59).

Л. Г. Скрипник (1973), у свою чергу, вважає, що наявність двоє та більше повнозначних слів у стійкому словосполученні є важливою дефініцією терміна "фразеологізм" (с. 7).

На думку В. Д. Юрченко (1988), фразеологізм характеризується наступними диференційними ознаками: фразеологічне значення, компонентний склад, граматичні категорії (с. 80–88)

Більш детальний опис фразеологічних ознак надає М. Ф. Алефіренко (1987):

1) вираження на фразеологічному рівні загальнономовних закономірностей, що зумовлюються місцем фразем у системі мови та характером їх взаємодії з одиницями інших рівнів;

2) наявність у фразеологізмах ознак, спільних для всіх одиниць даного класу, які, виражаючи їх внутрішні закономірності становлять специфіку фразеологічної підсистеми мови;

3) відмінний розвиток внутрішньої взаємодії фразеологізмів, внаслідок чого вони істотно відрізняються від інших класів мовних явищ;

4) специфічні внутрішньо фразеологічні зв'язки і відношення, які визначають семантичні і граматичні властивості фразеологізмів;

5) своєрідні зовнішні фразеологічні відношення фраземних знаків, які служать виявом їх спеціального функціонально-комунікативного призначення;

6) інваріантні обмеження мовленнєвих трансформацій фразеологізмів, поза якими видозмінена фразеологічна одиниця взагалі неможлива, оскільки вона зумовлює їх дефразеологізацію (с. 86).

У сучасному мовознавстві відомі декілька класифікацій фразеологічних одиниць за головними ознаками та їх внутрішніми закономірностями.

Загального визначення в науковій літературі набула семантична класифікація академіка В.В. Виноградова, що ґрунтується на ідеях О.О. Шахматова та результатах наукових досліджень швейцарського дослідника Ш. Баллі. Саме ця класифікація започатковувала фразеологію як лінгвістичну дисципліну.

Будучи єдиним цілим, фразеологізми відрізняються з погляду єдності компонентів та співвіднесеності семантики усього вислову з семантикою його окремих компонентів. На цій підставі В.В. Виноградов (1977) виділяє три типи фразеологічних одиниць – фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення (с. 335).

Фразеологічні зрощення – це стійкі, семантично неподільні сполучення слів, загальне значення яких не впливає із значення їх компонентів (Ганич, 1985, с. 325).

Наприклад: *веремію закрутити* – затіяти щось неприємне; *вхопити на кутні* – розносити плітки; *збити з пантелику* – викликати розгубленість у кого-небудь, дезорієнтувати; *точити лясц* – вести пусті розмови; अंक करना (букв. ставити відмітку) – погоджуватись; अँकवार भरना (букв. наповнювати обіймами) – мати дитину; गंध आना (букв. запах доноситься) – ставати відомим; छत कड़िया गिनना (букв. рахувати балки на стелі) – марно витрачати час.

В.В. Виноградов (1977) також розділив фразеологічні зрощення на чотири основні типи – в залежності від того, чим викликана або обумовлена нерозкладність вираження:

1) фразеологічні зрощення, у складі яких є застарілі, а тому зовсім незрозумілі слова;

2) фразеологічні зрощення, що включають в себе граматичні архаїзми, що представляють собою синтаксично неподільне ціле або не відповідають нормам сучасного словосполучення;

3) фразеологічні зрощення, які зазнали експресивної індивідуалізації тому стали нерозкладними як лексично, так і семантично;

4) фразеологічні зрощення, які характеризуються втратою живого синтаксичного зв'язку з лексичним значенням компонентів (с. 145).

Фразеологічні єдності є семантично неподільними мовними одиницями, цілісне значення яких мотивується їх складовими. Вмотивованість значення таких фразеологічних одиниць є непрямую, більшість із них виступають образними висловами (Ганич, 1985, с. 325).

Прикладами таких фразеологічних одиниць є наступні вирази: *зробити з мухи слона* – перебільшувати; *кров з молоком* – молодий; *плисти за течією* – пасивно підкорятися обставинам; औंधा नसीब (букв. перевернута удача) – (хтось) нещасливий; कज निकालना (букв. виймати гріхи) – знаходити недоліки; कच्चा असामी (букв. нестійкий партнер) – людина, що не тримає свого слова / ненадійна людина; घर आदमी (букв. домашня людина) – близька/рідна людина.

В. В. Виноградов (1946) зазначає, що "семантична замкнутість фразеологічних єдностей може створюватися також евфонічними чи формально-граматичними засобами – римою та алітераціями" (с. 72). Такий тип фразеологічних одиниць може виникати через синтаксичну спеціалізацію фрази, тобто її використання у певній граматичній формі (наприклад: нуль уваги; діло табак) та існування експресивних відтінків значення фразеологізму (наприклад: плакали наші гроші). До фразеологічних єдностей вчений залучає також "фразові штампи, кліше, типові для різних літературних стилів, і літературні цитати, і крилаті вислови, і народні прислів'я та приказки" (с. 72).

Фразеологічні сполучення – це звороти, до складу яких входять слова з вільним і фразеологічно зв'язаним значенням, причому цілісне значення фразеологізму випливає із значення його складових компонентів (Ганич, 1985, с. 325).

Такий тип фразеологічних одиниць суттєво відрізняється від фразеологічних зрощень та єдностей. Вони характеризуються незалежністю компонентів і тому не є прямими семантичними єдностями. Їх значення виникає на основі значення головного слова, що є фразеологічно зумовленим і не може бути витісненим іншим. Водночас решта слів, що характеризують основу є взаємозамінними, наприклад: порушити питання, порушити справу; зло бере, радість бере. До того ж цей вид фразеологічних зворотів позбавлений гнучкості синтаксичного зв'язку.

Прикладами вищезгаданих фразеологічних одиниць також виступають наступні словосполучення: взяти слово, дати відсіч, зачепити гордість, страх бере, покласти край, берегти як зіницю ока, подавати надію, ласкаво просимо, узяти верх, звести очі, брати участь, делікатне питання; क़यामत आना (букв. кінець світу приходить) – прийшла біда; क़यामत उठाना - почати сварку; तकलीफ़ उठाना (букв. піднімати труднощі)– страждати (від скрути); तकलीफ़ देना (букв. давати труднощі) – ускладнювати, перешкоджати.

О. В. Кунін (1996) зазначає, що до трьох груп фразеологізмів, виділених академіком В.В. Виноградовим, не входять народні прислів'я, крилаті вислови, приказки, примовки та термінологічні словосполучення (с. 13).

М. М. Шанський (1985) виділив четвертий клас фразеологічних одиниць – фразеологічні вирази, до яких належать такі стійкі в своєму складі і вживанні фразеологічні звороти, які не тільки є семантично подільними, але й складаються цілком із слів з вільним значенням (с. 20).

За Д. І. Ганич (1985) фразеологічні вирази – це стійкі за своїм складом і значенням фразеологічні одиниці, які відтворюються у мові, але складаються зі слів із вільним лексичним значенням (с. 325).

Фразеологічні вирази поділяються на дві групи:

а) комунікативного характеру, що за своєю структурою є предикативними одиницями, які рівноцінні реченню. Наприклад: *Вовків боятися – в ліс не ходити; Не все те золото, що блищить; Не спитавши броду, не лізть у воду; Друзі пізнаються в біді;*

तक़दीर का लिखा नहीं मिटता (букв. Що написано долею не зникне); घर जले गुंडा तापे (букв. Дім горить, а злодію користь); चक्की कौर डालेंगे तो चून पाओगे (букв. покладіть шматок у млин і отримаєте борошно)

б) номінативного характеру, які співвідносні з словосполученням (Ганич, 1985, с. 325). Наприклад: *люди з чистою совістю, трудові успіхи*, चरम सीमा (букв. крайня межа), चरणों की धूलि (букв. пил під ногами) – абсолютний послідовник.

До фразеологічних виразів з граматичною структурою речення, або ж комунікативних фразеологізмів, належать "прислів'я, приказки, афоризми, крилаті фрази, вигуківі і деякі модальні фразеологізми, а також частина, власне, номінативних фразеологізмів" (Баран, 1999, с. 60).

За Д. І. Ганич, (1985), прислів'я – це "виражений структурою речення влучний образний вислів, який формулює певну життєву закономірність або правило, що є широким узагальненням багатовікових спостережень народу, його суспільного досвіду" (с. 223).

Наприклад: *Згода буде, а незгода руйнує; Для приятеля нового не пускайся старого; Життя прожити не поле перейти; Який Сава, така й слава; Тримай голову в холоді, живіт у голоді, а ноги в теплі; Кров – не водиця, проливати не годиться; Непроханий гість гірше татарина*, जंगल मोर नाचा किसने जाना (букв. Хто знав, що в джунглях павич танцював) – Немає пророка у вітчизні своїй (укр. аналог), जड़ काटने जाएं पानी देते जाएं (букв. Як порізати корінь, то піде вода) – Слова ласкаві, та думки лукаві (укр. аналог), जूँ के लिए गुदडी नहीं फेंकी जाती (букв. Вошам не кидають лахміття) – Кидати (розсипати) перла перед свинями (укр. аналог).

Однією з характерних ознак прислів'їв є їх синтаксична завершеність, адже вони завжди співвідносяться з реченням та виступають в мовленні як окреме судження. Прислів'я нерідко мають ритмічну будову, а їх частини можуть римуватися. Окрім цього, такі фразеологізми семантично неоднорідні: серед деяких зберігається предметність або ж номінативність (*Друзі пізнаються в біді; За праве діло стій сміло*), а в інших – узагальнено-метафоричне або непряме значення (*Не все те золото, що блищить; Під лежачий камінь вода не тече*) (Бусел, 2009, с. 224).

Отже, проаналізувавши наукові праці присвячені дослідженню фразеологізмів та, зокрема, пареміологічних одиниць, ми можемо дійти наступних висновків:

1. Поняття фразеологізму й досі не має однозначного визначення в лінгвістиці. Кожен науковець формує власну дефініцію цієї мовної одиниці, вирізняючи ряд ознак, які відрізняють їх від слова, словосполучення чи речення.
2. Найбільш поширеною класифікацією фразеологічних одиниць виступає систематизована класифікація, подана В. В. Виноградовим, яка свого часу була доповнена М. М. Шанським.
3. У своїй роботі В. В. Виноградов виділяє три типи фразеологічних одиниць – фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення. У свою чергу, М. М. Шанський виділив четвертий клас фразеологічних одиниць – фразеологічні вирази, до яких належать прислів'я.

1.2 Дослідження фразеологізмів у мові гінді. Граматичні та семантичні особливості фразеологічних одиниць мови гінді

Дослідник О. Г. Ульциферов (2007) стверджує, що основними ознаками фразеологічної одиниці мови гінді є її відтворюваність, цілісність та нерозкладність. Фразеологізми не виникають під час акту мовлення, а відтворюються у сталому вигляді. Їх структурна стійкість обумовлює синтаксичну функцію в реченні (с. 94).

Значення вільних синтаксичних словосполучень будується на основі складових їх компонентів. Таку ж семантичну сутність мають стійкі словосполучення. Однак в сучасній літературній мові гінді зустрічається чимало таких стійких словосполучень, семантика яких не базується на значенні слів їх складових. Такі поєднання мають цілком певне, закріплене за даними словосполученням смислове значення. За рідкісним винятком стійкі словосполучення складаються з розповсюджених у мові гінді слів, які функціонують разом зі звичайними поєднаннями в інших незв'язаних значеннях. Такі поєднання можна назвати лексично неподільними (Ульциферов, 2007, с. 94).

Таким чином, всі поєднання слів можуть бути поділені на звичайні, що не належать до фразеології, і лексично неподільні – фразеологічні одиниці. Наприклад: हार्थ

धीना може перекладатись як "мити руки" та "позбавлятися"; सिर झुकाना може перекладатись як "схилити голову", "визнавати поразку" або ж "погоджуватись".

Лексична неподільність фразеологізмів мови гінді виникає через семантичне ослаблення та переосмислення словосполучень або ж через наявність у складі слів, які не вживаються в сучасній літературній мові гінді.

О. Г. Ульциферов (2007) стверджує, що фразеологічні одиниці можуть характеризуватись лексичною неподільністю в різному ступені. Найбільш сильно вона виявляється у фразеологічних зрощеннях ("ідіомах"), всі компоненти яких представляють собою нерозкладне ціле: टेढ़ी खीर (букв. крива рисова каша) – важка справа; मीठी छुरी (букв. солодкий ніж) – підступний зрадник; बांस पर चढ़ना (букв. забиратись на бамбук) – ганьбитись (с. 97).

У свою чергу, О. Г. Ульциферов (2007) зазначає, що у фразеологічних єдностях ("фраземах"), лексична неподільність проявляється менше. Їх значення можна тлумачити, виходячи зі значень їх компонентів. Однак подібні словосполучення мають своє, що сприймається як незалежне від складових компонентів, значення, воно є переносним, тобто метафоричним: आसमान के तारे तोड़ना (букв. зривати зірки з неба) – робити неможливе; खून की नदी बहाना (букв. проливати річку крові) – вчинити масове вбивство; लाल परी (букв. червона фея) – вино (с. 97).

Також вчений (Ульциферов . 2007) виділяє третю групу фразеологізмів – фразеологічні вирази. Це стійкі щодо компонентного складу і метафоричного значення одиниці мови, які структурно тотожні простому або складному реченню. Цим вони відрізняються від ідіом і фразем, які входять до складу простого речення в якості його членів. Саме до фразеологічних виразів дослідник відносить прислів'я мови гінді (с. 99).

Структурно та семантично фразеологічні вирази мають багато спільного з фразеологічними єдностями, оскільки також мають переносний, метафоричний характер. Такі одиниці найчастіше виступають в усталеній граматичній формі, яка набуває нормований характер, що не виключає використання іншої граматичної форми (Ульциферов, 2007, с. 99).

О. Г. Ульциферов (2007) поділяє фразеологічні вирази мови гінді за ступенем нерозкладності на дві групи нерозкладності: 1) ті, що зберігають смисловий зміст своїх компонентів та 2) ті, що мають узагальнено-переносний характер.

До першої групи належать вирази, що часто вживаються та мають узагальнюючий, повчальний характер або образно передають певну ситуацію: साईं के सौ खेत है (букв. в Бога сто полів) – шляхи Господні незбагненні; अकेला चना भर नहीं फोड़ सकता (букв. одна горошина не може зруйнувати вогнище для піджарки зерен) – Один в полі не воїн; गधे को गधा खरौंचता है (букв. віслик віслика чухає) – Чумак чумака бачить здалека.

До другої групи належать прислів'я та приказки первісне значення яких вимагає особливого тлумачення, через втрату зв'язку зі похідним значенням: चोर की दाढ़ी में तिनका (букв. соломинка в бороді злодія – з історії про мудреця, що упізнав злодія, сказавши, що у того в бороді соломинка) – у злодія шапка горить; कहा राजा भोज कहाँ गंगा तेली (букв. де раджа Бходж, де масляник Ганга – епізод з історії про життя правителя міста Дхара на ім'я Бходж, в якій підкреслюється відмінність між життям багатих а бідних) (Ульциферов, 2007, с. 100).

О. Г. Ульциферов (2007) зазначає, що за структурою фразеологічні одиниці в мові гінді поділяються на декілька типів (с.101):

1. Фразеологічні одиниці з правим провідним компонентом. До цього типу належать фразеологізми зі структурою вільних словосполучень, а також фразеологічні єдності та зрощення. Фразеологічні єдності найчастіше виступають простим двокомпонентним словосполученням, тоді як фразеологічні зрощення можуть складатися як з простого, так і поширеного словосполучення. (Ульциферов, 2007, с. 100).

Такі фразеологічні одиниці можуть мати наступну структуру (Ульциферов, 2007, с. 102):

1) іменникового словосполучення із залежним елементом, вираженим:

а) прикметником (напр. लाल पगड़ी (букв. червоний тюрбан) – поліцейський; लाल मिर्च (букв. червоний перець) – зла людина); गरम बाजार (букв. гарячий ринок) – жвава торгівля/ажіотаж);

б) іменником без післяйменника (напр. बंध्य-पुत्र (букв. син безплідної жінки) – небилиця/байка);

в) іменником з післяйменником (напр. तलवार का खेत (букв. поле мечей) – поле битви);

г) дієприкметником (напр. दबे पांव (букв. сором'язливі/слабкі ноги) – навшпиньки; दबी बिल्ली (букв. слабка/сором'язлива кішка) – боягуз; दबी बात (букв. сором'язлива розмова) – таємниця; पक्का गाना (букв. вміла пісня) – класична музика; पक्का काम (букв. вміла робота) – робота з золотом).

2) дієслівного словосполучення із залежним компонентом, вираженим іменником (напр. तलवार के घाट उतरना (букв. перевозити через річку мечем) – вбивати ; तलवार चमकना (букв. світити мечем) – битися; मुट्टी गरम करना (букв. підігрівати кулак) – давати хабаря).

2. Сурядні фразеологічні одиниці мають закріплений порядок розташування компонентів. Зміна їх положення позбавляє слово наявності фразеологізму: हुक्का-पानी (букв. кальян-вода) – міцна дружба; ढाल-तलवार (букв. щит-меч) – бойові обладунки; कच्ची-पक्की (букв. сирий-готовий) – лайка. (Ульциферов, 2007, с. 102).

3. Сполучення іменника з післяйменником. Сюди відносяться тільки ті фразеологізми, які зазнали метафоричного переосмислення і стали внаслідок цього лексично нерозкладними: मुट्टी में (букв. в кулаці) – під владою; मन में (букв. в розумі) – про себе; चोरी से (від злодія) – таємно; पांच का (букв. з п'яти) – народний, суспільний. (Ульциферов, 2007, с. 102).

4. Фразеологічні одиниці з предикативною структурою. Сюди передусім відносяться прислів'я і приказки, які можуть структурно збігатися (Ульциферов, 2007, с. 102):

а) з простим реченням. Наприклад: अकेली तो लकड़ी भी नहीं जलती (букв. Поодиноке дерево не палає) – один в полі не воїн; अभी तो दूध के दांत हैं (букв. Ще молоко на зубах) – ще молоко на губах не обсохло;

б) зі складносурядним реченням. Наприклад: सांप भी मर जाए पर लाठी भी न टूटे (букв. і змія вмерла і палиця ціла) – вовк ситий і коза ціла; सांप निकल गया लकीर पीटा करो (букв. змія втекла, а кулаки б'ють) – після бійки кулаками не махають; न रहेगा बांस न बजेगा बांसुरी (букв. ні росте бамбук, ні грає сопілка) – не буде дров, не буде і пожежі;

в) зі складнопідрядним реченням. Наприклад: जब तक सांस तब तक आस (букв. допоки живу, до тих пір маю надію); जब तक जीना तब तक सीना (букв. допоки живеш, роби свою справу); जहां ऊख नहीं वहां अरंड प्रधान (букв. де нема цукрової тростини, там рицина головна) – В степу і хрущ м'ясо; जहाँ धुआँ वहाँ आग (букв. де дим там і вогонь) – Де верба, там і вода. जैसा देश वैसा भेस (букв. яка країна, така і одежина) – Який пастух, така й череда;

г) з безсполучниковим реченням. Наприклад: आगे कुआँ पीछे खाई (букв. попереду колодязь, позаду – прірва) – Межи (між) двома вогнями; जान बची और लाखों पाए (букв. врятував життя та отримав сто тисяч) – життя важливіше будь яких втрат; कभी गाड़ी नाव पर, कभी नाव गाड़ी पर (букв. коли машина віз на човні, коли човен на возі) – то густо, то пусто;

5. Бівербальні фразеологічні одиниці. Вербальні словосполучення можуть ускладнюватись дієприслівником, який виражає додаткову дію, що становить специфіку сучасної літературної мови гінді. Наприклад: हाथ जोड़कर कहना (букв. говорити склавши руки в молитві) – благати; मुंह फाड़कर कहना (букв. говорити широко розкривши рота) – сваритись; बादल देखकर घड़ा फोड़ना (букв. побачивши хмару, розбити горщик) – зробиш спішно, буде смішно (Ульциферов, 2007, с. 103).

До подібних бівербальних одиниць О. Г. Ульциферов (2007) відносить дієслівні поєднання "основа дієслова + основне дієслово", в яких компоненти повністю позбавлені лексичного мотивування і сприймаються як єдине семантичне ціле: चल बसना (चलना – ходити; बसना – жити) – помирати; हो लेना (होना – бути; लेना – бути) – приєднуватись; दे मारना (देना – давати; मारना – бити) – перемагати (с. 103).

Дослідниця Є. І. Руденко (2017) визначає низку особливостей, властивих фразеології мови гінді. Перш за все, вона виділяє національну приналежність, адже різні народи можуть надавати фразеологічним одиницям свої власні лексичні, стилістичні, граматичні, експресивно-емоційні та інші характеристики. Навіть стилістично нейтральні фразеологізми відрізняються національною своєрідністю і можуть набувати експресивного значення в контексті самого тексту та національних реалій в цілому (с. 57).

Задля кращого розуміння особливостей фразеології мови гінді доцільно розглянути ті основні риси, що виділяють носії мови, а саме лінгвісти Х. Біхарі (1999) та А. Рай (1991).

Перш за все, вчені виділяють дві головні категорії фразеологічних зворотів – ідіоматичні вирази і прислів'я та приказки. Перша категорія позначається словом मुहावरा, що українською перекладається не тільки як "ідіома", а й як "прислів'я, приказка". Однак носії мови гінді чітко розмежовують поняття прислів'я і приказки (लोकोक्ति - लोक + उक्ति – "вислів / висловлювання народу") та ідіоми (взяте з арабської мови слово मुहावरा означає "бесіда; звичка").

Як зазначає дослідниця Є. І. Руденко (2017), на думку носіїв мови гінді ідіоматичні вирази мають наступні особливості (с. 59):

1. У структурі ідіом неприпустимі будь-які зміни. Через таку рису перекладач задля здійснення правильного перекладу має приділяти значну увагу контексту і дієслівним показникам роду і числа. Крім того, в ідіомах мови гінді не може відбуватися заміни слів навіть на їх синоніми.

2. У складі ідіоматичних зворотів мови гінді обов'язково присутнє дієслово. Навіть якщо відкрито в ідіомі таке дієслово не присутнє, слід пам'ятати, що в індійському словниковому джерелі все одно буде вказівка на дієслово होना – "бути".

3. Якщо ідіома входить до складу речення, її дієслово (і тільки дієслово) може змінюватися в роді, числі, часу і т.д. Таким чином, саме дієслово висвітлює граматичну сторону того чи іншого фразеологізму всередині речення.

4. Ідіоматичні звороти мови гінді набувають значення тільки в складі речення. У цьому полягає їх головна відмінність від прислів'їв і приказок, які можуть самотійно виступати в якості окремого речення. Крім того, ідіоми не мають дослівного значення: з одного боку, вони мають метафоричне значення, а з іншого – воно проявляється на рівні конкретного висловлювання і велику роль тут грає контекст.

Носії мови гінді називають головною особливістю прислів'їв та приказок те, що вони можуть являти собою самотійне речення. Так само вважають і російськомовні автори, наприклад, філолог А. В. Федоров (1968) зазначає, що "до стійких метафоричних сполучень відносяться прислів'я і приказки, складові яких є завершеним висловлюванням і мають форму самотійних речень, тим самим – утворюють вже самотійну одиницю контексту" (с. 199).

Окрім того, окремі слова в прислів'ях і приказках можуть мати як прямий, так і "символічний" сенс (на відміну від ідіом, в яких у слів немає прямого сенсу як такого).

Як зазначає дослідниця Є. І. Руденко (2017), функції прислів'їв і приказок також дещо відрізняються від функцій ідіом. Якщо останні використовуються в основному для прикраси мови, то прислів'я і приказки необхідні для підтвердження істинності своїх слів або для цілей повчання (с. 60).

Отже, ми можемо дійти наступних висновків:

1. Вчений-індолог О.Г. Ульциферов виділяє три групи фразеологічних одиниць мови гінді за впливом лексичної неподільності. До першої групи належать фразеологічні зрощення (тобто "ідіоми"), де всі компоненти представляють собою нерозкладне ціле. До другої належать фразеологічні єдності (або "фраземи"), лексична неподільність яких проявляється менше, тому їх значення можна тлумачити, виходячи зі значень їх компонентів. До третьої групи належать фразеологічні вирази, що структурно тотожні простому або складному реченню. Саме до них дослідник відносить і прислів'я мови гінді.

2. За своєю структурою фразеологізми мови гінді поділяються на декілька типів: фразеологічні одиниці з правим провідним компонентом, сурядні фразеологічні одиниці, сполучення іменника з післяйменником, фразеологічні одиниці з предикативною структурою та бівербальні фразеологічні одиниці.

3. Фразеологічні одиниці мови гінді мають низку особливих ознак: мають незмінну структуру та склад; їм характерна обов'язкова наявність дієслова, рід, число та час якого змінюється в залежності від граматичної структури речення; значення ідіоми набувають лише у складі речення.

4. Прислів'я та приказки мови гінді, на відміну від фразеологічних одиниць, можуть виступати самостійним реченням та мати не лише метафоричне, а й пряме значення.

1.3 Вираження емоційного стану мовними засобами

Розділяючи думку Я. В. Гнезділової та В. І Шаховського вважаємо доречним розмежувати поняття "емоційність" та "емотивність".

За В. І. Шаховським (1987), "емоційність – це форма відношення людини до навколишньої дійсності, що завжди супроводжується оцінкою". Емоційність також можна визначити як чутливість людини до певних ситуацій та її емоційні реакції на них (с. 24). Крім того дослідник (Шаховський, 1983) зазначає, що емоційність виражається через мовний феномен – емотивність (с. 9).

В. І. Шаховський (1983) визначає емотивність як сукупність семантичних компонентів особливого виду, які самостійно виражають емоційність як емоційно-оцінне ставлення мовця до певної комунікативної ситуації. Тобто, емотивність є "лінгвістичним аспектом емоційності, що полягає в семантичній інтерпретації емоцій" (с. 9). Окрім цього, дослідник вважає емоційним довільне висловлення, що виражає емоції мовця без мети впливу на адресата. Водночас, В.І. Шаховський (2008) вважає емотивним навмисне, усвідомлене висловлення, що має інтенцію вплинути на адресата та виражається за допомогою особливої лексики, синтаксису та інтонації (с. 156).

Як зазначає І. О. Кушнір (2008), найкращим засобом вираження емоційних переживань, що є частиною культури будь-якого народу, є використання мовних засобів. Такі засоби представлені одиницями різних мовних рівнів, найбільш комунікативними з яких є лексичні та фразеологічні одиниці (с. 207).

Емотивність властива фонетичному, морфологічному, лексичному та

синтаксичному мовним рівням, кожен з яких має свої засоби вираження.

Щодо фонетичного мовного рівня, українська дослідниця А. А. Калита (2003) висловлює припущення про існування зв'язку між певним звуком у складі слова та його дефініцією. Тобто, той чи інший звук може викликати у свідомості мовців певне значення, стаючи їхнім символом. А оскільки явища реального світу оцінюються реципієнтом, то його враження переносяться і на фонемі, що супроводжують ці явища. Таким чином, виникають символічні значення звуків узагалі, які поширюються на звуки мовлення (с. 8).

Г. М. Кузенко (2000) зазначає, що на фонетичному рівні емоційність виражається темпом, інтонацією, тембром, сполученням фонем, паузами, наголосом, ритмами, а також римуванням або подвоєнням комбінацій (с. 77).

До фонетичних засобів вираження емотивності дослідниця відносить також алітерацію, що через неодноразове повторення однакових чи акустично подібних звуків та звукосполучень, створює звукову характеристику різних предметів і явищ природи (Кузенко, 2000, с. 77).

Прикладами фонетичних засобів вираження емотивності в мові гінді слугують наступні слова: टर्-टर् [turt-turt] наслідує крекотання жаб і перекладається як *квакати, крекотати* або *грубі, зухвалі слова*; टें-टें [ten-ten] звуконаслідує крик папуги і перекладається як *пусті балачки*; चीं-चीं [chin-chin] наслідує щебетання пташок і перекладається як *спів птахів* або *дитяче лепетання*; फूंक-फूंककर [funk-funkar] наслідує звук видиху і перекладається як *обережно, обачливо*.

Г. М. Кузенко (2000) зазначає, що емоційність на морфологічному рівні виражається в словах, емоційне ставлення яких до певного предмета або явища обумовлене використанням словотворчих афіксів та граматичних способів (с. 78). Морфема, як відомо, містить не лише власну форму, а й смисл через що має суттєвий вплив на створення змісту певного слова.

Емотивність мови гінді на морфологічному рівні виражають наступні словотворчі афікси:

1. Заперечний префікс गैर. Приєднавши морфему गैर до слова जिम्मेदारी, що

перекладається як *відповідальний*, слово набуде негативного відтінку – गैरजिम्मेदारी – *безвідповідальний*, як і наступні слова: कानूनी (*законний*) – गैरकानूनी (*незаконний, нелегальний*) जरूरी (*потрібний*) – गैरजरूरी (*непотрібний, зайвий*);

2. Префікс अव. Такий афікс вказує на погіршення певної характеристики: गुण – *якість, гідність*; अवगुण – *недолік*;

3. Префікс दुः (має наступні омоніми – दूर, दुष, दुश, दुस). Морфема надає словам негативного відтінку: शासन – *управління, керівництво*, दुःशासन – *неправильне управління*; शील – *скромність, стриманість*, दुःशील – *безсоромний, нахабний*; साहस – *мужність*, दुःसाहस – *зухвалість, нахабство*; स्वप्न – *сон*, दुःस्वप्न – *страшний сон, жах*; उत्साहन – *заохочення*, दुरुत्साहन – *підбурювання, провокація*; आशा – *надія*, दुराशा – *марна надія*; बुद्धि – *мудрий*, दुर्बुद्धि – *дурний*; भावना – *почуття*, दुर्भावना – *занепокоєння, ворожість*;

4. Префікс बद्. Як і морфема दुः, надає словам негативної оцінки та має відтінок значення "поганий", "злий": जवान – *язик, слово, мова*, बद्जवान – *той, що лихословить*; दुआ – *молитва*, बद्दुआ – *прокляття*; नीयत – *намір*, बद्नीयत – *злий, підлий умисел*; मिज़ाज – *настрій*, बद्मिज़ाज – *роздратований*; सूरत – *обличчя*, बद्सूरत – *потворність*;

5. Префікс कु. Такий афікс надає слову негативного відтінку: कर्म – *діяння*, कुकर्म – *поганий вчинок, гріх*; ख्याति – *репутація*, कुख्याति – *погана слава*; जाति – *каста*, कुजाति – *низька каста*; ठाँव – *місце*, कुठाँव – *прокляте місце*;

6. Префікс खुश. Ця морфема викликає зворотній ефект та створює позитивні конотації: किस्मत – *доля*, खुशकिस्मत – *щастя*; खबरी – *новина*, खुशखबरी – *гарна новина*; मिज़ाज – *настрій*, खुшमिज़ाज – *життєрадісний*;

7. Префікс सु. Такий афікс також приписує слову позитивні якості: अवसर – *шанс, можливість*, सुअवसर – *сприятливий момент, слухна нагода*; कीर्ति – *слава, популярність*, सुकीर्ति – *добра слава*; कंठ – *шия, горло*, सुकंठ – *той, що має гарний (мелодійний) голос*; दर्शन – *погляд, вид*, सुदर्शन – *вродливий, привабливий*; पथ्य – *дієта*,

सुपथ्य – здоровий, корисний.

Емотивність на лексичному рівні мови представлена емотивною лексикою. У сучасній лінгвістиці під емотивною лексикою розуміється вся сукупність лексичних засобів, за допомогою яких виражаються емоції (Лук'янова, 1976, с. 11).

Основний принцип зарахування слова до рядів такої лексики виділив В. І. Шаховський (2008). Дослідник вважає, що такою властивістю є зовнішня функціональна ознака. Тобто, у випадку якщо "слово виражає або здатне виражати емоції, тоді воно вважається емотивним". Через це емотивна лексика значно відрізняється від номінативної, адже вона не лише називає денотат, але й виражає емоційне ставлення мовця до певної ситуації або предмету мовлення. Як стверджує дослідник, лексика на позначення емоцій "має асоціативно-емотивний характер, через те, що вона, не виражаючи емоцій, асоціативно відправляє свідомість мовця до певної сфери настроїв" (с. 93).

У своїй роботі В. І. Шаховський (2008) виділив три типи емотивності слова: власне емотивність, емотивність, як одна з реалізацій семантики слова, та контекстуальна емотивність. Відповідно, автор виокремив три рівні вираження емотивності: 1) емотивне значення; 2) конотація як компонент, сполучений з логіко-предметним компонентом значення слова; 3) рівень емотивного потенціалу (с. 20).

Емотивне значення першого рівня виражається через головний компонент семантики слова. На другому рівні емотивність визначається через конотацію, що може бути не реалізованою в будь-якому вживанні слова. Рівень емотивного потенціалу, в свою чергу, проявляє потенціальну конотацію слова через реалізацію в тексті. Тобто, перший рівень вираження емотивності є основою мовної системи, водночас інші рівні залежать від функціонального контексту, тому складають її периферію (Шаховський, 2012, с. 133).

Відомо два напрямки в створенні класифікацій емотивної лексики. В. І. Шаховський (2012) поділяє емотивну лексику на 3 групи: лексика зі значенням емоційного стану (розсердився; розлючений, радісний); лексика зі значенням емоційного ставлення (любити, не любити, вподобати); лексика зі значенням емоційної характеристики (дурень, чадо, малюк, чортеня). Протиставлення семантики лексичних

одиниць, що відображають емоційний стан і ставлення, виявляється на рівні назв емоцій. Наприклад, страх передає емоційний стан, а повага – емоційне ставлення (с. 63).

Л. М. Васильєв (1981), виділяючи в лексичній системі мови емотивну лексику, також ділить її на 3 групи: лексика зі значенням емоційного стану (сердитися, радіти); лексика зі значенням емоційного ставлення (любити, ненавидіти); лексика зі значенням емоційного впливу (обурюватися, ридати) (с. 104).

Об'єднуючи дві розглянуті класифікації, можна виділити чотири групи слів, що представляють емотивну лексику:

1. Лексика зі значенням емоційного стану. У цю групу входять слова, які називають емоції: उदासी – журба, खुश – радість, щастя, प्यार – кохання, डर – страх, निराशा – розчарування, पागलपन – навіженість, बहादुरी – сміливість, आत्मविश्वास – впевненість.

2. Лексика зі значенням емоційного ставлення. Серед цієї групи можна виділити дві підгрупи: лексика зі значенням емоційного ставлення до людини і лексика зі значенням емоційного ставлення до ситуації, дії або вчинку. Прикладами такої лексичної групи слугують наступні слова: प्रेम करना – любити, पसंद करना – вподобати, नफरत करना – ненавидіти, थकाना – набридати, आनंद लेना – насолоджуватись.

3. Лексика зі значенням емоційного впливу. Вона ділиться на 2 групи в залежності від того, сам суб'єкт впливає на когось або щось чи він піддається впливу. Наприклад: आश्चर्य में पड़ना – здивуватись, खुश होना – зрадіти, घबराना – засмутитись, क्रोध में आना – обурюватись, रोना – плакати, हँसना – сміятись, गुस्सा करना – розізлитися.

4. Лексика зі значенням емоційної характеристики: निराश – розчарований, उत्सुक – допитливий, खुश – щасливий, हर्षित – радісний, गंभीर – серйозний, स्तंभित – здивований.

Більшість дослідників зазначає, що на синтаксичному рівні емотивність виражають зміною порядку слів, питальними, окличними, перерваними та незакінченими реченнями, використанням еліптичних конструкцій, повторів та вживанням вставних елементів.

Синтаксичний спосіб вираження емоцій пов'язаний з емоційно-логічним співвідношенням і розташуванням слів у реченнях. Серед синтаксичних конструкцій на позначення емоцій можна виділити наступні типи:

1. Риторичні питання. Риторичне запитання викликає певну ілюзію розмови або діалогу, що ніби відбувається у присутності читача або мовця: तुममें ऐसा कौन है जिसका बेटा अगर उससे रोटी माँगे, तो वह उसे एक पत्थर पकड़ा दे – Якщо ваш син попросить хліба, то ви дасте йому камінь?; क्या सभी लोग बूढ़े हो जाते हैं? – Чому всі люди старіють?; क्या मैं अपनी जवानी फिर से हासिल कर नहीं सकता हूँ? – Чому я не можу повернути свою молодість?

2. Синтаксичні повтори. Синтаксичний повтор виражається неодноразовим вживанням словосполучень, речень чи їх частин. Наприклад: आपको फिर से जीना सीखना होगा, सब कुछ के बावजूद जीना सीखना होगा! – Ти повинен навчитися заново жити, жити попри все!; अब वह समझ गया, वह बहुत सी बातें समझ गया – Тепер він зрозумів, він зрозумів багато речей.

3. Риторичні вигуки. Риторичний вигук слугує образним вираженням певного почуття, що виступає окличним реченням, наприклад: आपने एक पुरस्कार जीता! – Ти виграв приз! कितना खूबसूरत दिन है! – Який чудовий день!

Емоційність у пареміології виражається через почуття мовця або його ставлення до навколишнього світу. Емотивність закріплена в значенні прислів'їв через чуттєву оцінку та інформацію про емоційне ставлення до об'єкта. Саме емотивність дозволяє відділити паремії від нефразеологічних речень.

Паремії є високо емотивними фразеологізмами, що не піддаються словниковій дефініції, тому замість визначення передається їхній зміст. Однією із ознак паремій є наявність унікального, експресивного значення, яке має певні специфічні особливості. На відміну від лексичного значення, воно пов'язане з позначуваними предметами не прямо, а опосередковано. Паремії створюються не для називання нових явищ, а для конкретизації та емоційної оцінки предметів, явищ, подій, які вже названі в мові.

Як зазначає М. В. Гамзюк (2000): "Якщо в лексиці можна спостерігати не тільки емоційну, а й раціональну оцінку, то у фразеології оцінка завжди емоційна" (с. 67).

Отже, ми можемо дійти наступних висновків:

1. Емотивність, на відмінну від емоційності, що розуміється як психологічна категорія, є мовною категорією та слугує лінгвістичним вираженням емоцій.

2. Емотивність властива всім мовним рівням, кожен з яких має власні засоби вираження: на фонетичному рівні – темп, інтонація, сполучення фонем, алітерація тощо; на морфологічному – словотворчими афіксами та граматичними способами, що виражають емоційне ставлення до певного предмета або явища; на лексичному – емотивна лексика; на синтаксичному – зміна порядку слів, питальні, окличні та незакінчені речення, еліптичні конструкції, повтори та вставні елементи.

1.4 Класифікація емотивних компонентів у фразеологічних зворотах

Для того, щоб дослідити особливості прислів'їв, які виражають почуття та емоції людини, вважаємо доречним навести класифікацію, запропоновану Б. І. Додоновим (1978):

1. Альтруїстичні емоції виражають бажання допомагати людям та піклуватись про інших. Суб'єкт може переживати цей тип емоцій не лише коли допомагає людям в реальному житті, а й порівнюючи себе з вигаданим персонажем книги чи фільму. Такі емоції можуть проявлятися через "бажання приносити іншим радість і щастя; почуття занепокоєння за долю кого-небудь, турбота; емпатію удачі і радості іншого; почуття ніжності, прихильності, відданості, участі або жалості" (с. 110).

2. Комунікативні емоції напряму пов'язані зі спілкуванням, хоча не кожна емоція, що з'являється під час діалогу, є комунікативною. Такі емоції часто наближені до альтруїстичного типу. Комунікативними емоціями називають лише ті, що "виникають як реакція на задоволення або незадоволення прагнення до емоційної близькості" (с. 111). Цей тип емоційних переживань проявляється через "бажання спілкуватися, ділитися думками і переживаннями, знайти їм відгук; почуття симпатії, поваги, обожнювання до кого-небудь, вдячності, подяки; бажання заслужити схвалення від близьких і шанованих людей" (с. 111).

3. Глоричні емоції корелюються з потребою у бажанні отримати визнання, славу та самоствердитись. Такі емоції проявляються через "прагнення завоювати визнання та пошану; почуття ураженого самолюбства і бажання взяти реванш; почуття гордості, переваги та задоволення тим, що як ти виріс у власних очах і підвищив цінність своєї

особистості" (с. 111).

4. Праксичні емоції формуються у зв'язку з діяльністю людини, її успішністю, бажанням досягнути успіху в роботі та подолати наявні труднощі. Проявляється цей тип емоцій через "бажання домогтися успіху в роботі; захопленість роботою та результатами своєї праці, її продуктами; приємну втому та задоволення від завершені справи та від того, що день пройшов не даремно" (с. 112).

5. Пугничні емоції. Цей тип емоцій пов'язаний із необхідністю подолання небезпеки, що викликає цікавість до боротьби. Проявляються такі емоції через "жагу до гострих відчуттів; захват небезпекою, ризиком; почуття спортивного азарту, рішучості, вольового і емоційного напруження, або ж граничної мобілізації своїх фізичних і розумових здібностей" (с. 113).

6. Романтичні емоції проявляються прагненням до всього незвичного, секретного, потаємного та незвіданого. Такий тип емоційних переживань передається через "почуття незвичного сприйняття навколишнього: коли все здається іншим, повним значущості і таємниці; почуття особливої значущості подій; прагнення до незвичайного, незвіданого; очікування чогось дуже хорошого, світлого дива; почуття зловісно-таємничого" (с. 115).

7. Гностичні емоції пов'язані з бажанням людини до отримання нової інформації та потребою в "когнітивній гармонії". Головна ідея поняття "когнітивна гармонія" полягає в тому, щоб знайти звичне та зрозуміле у новому та невідомому для людини. Проявляються гностичні емоції через "почуття подиву чи здивування; прагнення зрозуміти та проникнути в сутність явища; почуття ясності або невиразності думки; почуття здогадки або близькості рішення; прагнення подолати протиріччя у своїх міркуваннях, привести все в систему; радість відкриття істини" (с. 116).

8. Естетичні емоції. Цей тип емоційних переживань виявляється у насолоді красою та почутті хвилюючого драматизму. Естетичні емоції проявляються через "жагу до краси; насолоду красою чого-небудь або кого-небудь; насолоду звуками; почуття витонченого, граціозного, піднесеного або величного; почуття хвилюючого драматизму" (с. 118).

9. Гедоністичні емоції корелюються зі задоволенням потреб тілесного та душевного характеру. Вони виражаються "насолудою приємними фізичними

відчуттями від смачної їжі, тепла, сонця і т. д.; почуттям безтурботності, солодкої лінії, веселошів; приємним бездумним збудженням (на танцях, вечірках і т. д.); хтивістю" (с. 121).

10. Акізитивні емоції. Цей тип емоцій виникає через зацікавленість до накопичення, придбання та колекціонування речей. Такі емоції проявляються через "радість з нагоди збільшення своїх накопичень; прагнення щось багаторазово купувати, накопичувати, колекціонувати; приємне відчуття при огляді своїх накопичень, колекцій і т. д." (с. 123).

Американський дослідник К. Є. Ізард (1999) надає власну теорію, в основі якої лежать 10 фундаментальних емоцій, що при взаємодії можуть посилювати або послаблювати одна одну. За його класифікацією емоції та почуття людини можна поділити на 10 тематичних груп (с. 242):

- 1) зацікавленість і збудження (схиляє до навчання, розвитку умінь та навичок);
- 2) задоволення і радість (надає почуття упевненості);
- 3) здивування (на думку К. Є. Ізарда не є повнозначною емоцією, оскільки є недовготривалим станом);
- 4) горе та страждання (під впливом такої емоції людина відчуває самотність та жалість до себе);
- 5) гнів і лють (одна з монументальних емоцій);
- 6) відраза та гидливість (нерідко виникає разом з гнівом);
- 7) презирство та зневага (проявляється з гнівом та відразою);
- 8) страх і жах (така емоція мобілізує енергію людини);
- 9) сором і сором'язливість (мотивує людину сховатися та зникнути);
- 10) провина та каяття (виникає через порушення моральних, етичних або релігійних норм).

К. Є. Ізард (1999) також виділяє наступні характеристики базових емоцій: наявність чітких і специфічних нервових субстратів; емоції виявляються за допомогою виразного та специфічного обрисову м'язових рухів обличчя (міміці); вони тягнуть за собою специфічне переживання, що усвідомлюється людиною; емоції виникають у результаті еволюційно-біологічних процесів; вони організаційно та мотиваційно

впливають на людину, слугують її адаптації (с. 234).

Дослідники повсякчас виділяли ідентичні ознаки емоційних станів. Зокрема, психолог С. Л. Рубінштейн (1984) порівнював емоційні стани за наступними характеристиками: інтенсивність або сила почуття, тривалість, глибина і характер виникнення емоційного переживання (с. 18).

Задля визначення структурно-семантичних особливостей емотивних прислів'їв в нашому дослідженні вважаємо необхідним скористатися класифікацією емоцій, запропонованою М. А. Охріменко (2012), основою якої є класифікація Ізарда К. Є., розширена за допомогою класифікації Додонова Б. І.:

1. Нейтральні емоції ("Спокій", "Байдужість");
2. Позитивні емоції ("Зацікавленість", "Радість", "Захоплення", "Задоволення", "Закоханість", "Щастя", "Бажання", "Гордість");
3. Негативні емоції ("Гнів", "Горе / Смуток", "Сором / Сором'язливість", "Страх", "Тривога / Хвилювання", "Відраза", "Образа / Зневага", "Жаль / Співчуття", "Ненависть", "Сумнів", "Злість", "Нетерпіння", "Незадоволення");
4. Біполярні (двовалентні) емоції ("Здивування", "Сміх") (с. 24).

Таким чином, досліджуючи наявні класифікації емоцій та емоційних станів, ми дійшли наступних висновків:

1. Вчені виділяють наступні позитивні емоції: зацікавленість, задоволення, радість, щастя, захоплення, симпатія, закоханість, гордість, ніжність, бажання тощо.
2. До негативних емоційних переживань відносять: тривогу, гнів, горе, смуток, сором'язливість, хвилювання, страх, сором, презирство, незадоволення, образу, заздрість, лють, ненависть, відразу, сумнів, каяття, розчарування, злість тощо. Ці емоції та емоційні стани виникають через душевні страждання суб'єкта та представляють дискомфортні, неприємні та болісні для неї стани.
3. Також виділяються нейтральні емоційні стани, до яких відносяться спокій та байдужість.

Висновки до розділу 1

Вивчення теоретичних передумов дослідження та аналізу джерел показує, що поняття фразеологізму й досі не має однозначного визначення в лінгвістиці, хоча науковці дійшли певної одностайності, вважаючи їх самостійними одиницями мови, відокремленими від слова, словосполучення або речення.

Найбільш поширеною класифікацією фразеологічних одиниць виступає систематизована семантична класифікація, за якою виділяються чотири типи фразеологічних одиниць – фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення та фразеологічні вирази, до яких належать прислів'я.

Утім, для мовознавства мови гінді така класифікація не є актуальною. Наразі розроблено дві класифікації фразеологічних одиниць мови гінді, що можна поділити на класифікацію за структурою та класифікацію за впливом лексичної неподільності.

За першою класифікацією фразеологічні одиниці поділяються на: фразеологічні одиниці з правим провідним компонентом, сурядні фразеологічні одиниці, сполучення іменника з післяйменником, фразеологічні одиниці з предикативною структурою та бівербальні фразеологічні одиниці.

Виділяються три групи фразеологізмів за впливом лексичної неподільності. До першої групи належать фразеологічні зрощення (тобто "ідіоми"), де всі компоненти представляють собою нерозкладне ціле. До другої належать фразеологічні єдності (або "фраземи") лексична неподільність яких проявляється менше, тому їх значення можна тлумачити, виходячи зі значень їх компонентів. До третьої групи належать фразеологічні вирази, що структурно тотожні простому або складному реченню. Саме до них дослідник відносить і прислів'я мови гінді.

Аналіз системи вираження емоційного стану мовними засобами показав, що емотивність властива всім мовним рівням, кожен з яких має власні способи вираження: на фонетичному рівні – темп, інтонація, сполучення фонем, алітерація тощо; на морфологічному – словотворчими афіксами та граматичними способами, що виражають емоційне ставлення до певного предмета або явища; на лексичному – емотивна лексика; на синтаксичному – зміна порядку слів, питальні, окличні та незакінчені речення, еліптичні конструкції, повтори та вставні елементи.

Досліджуючи класифікації емоцій та емоційних станів ми з'ясували, що до позитивних емоцій вчені відносять: зацікавленість, задоволення, радість, щастя,

захоплення, симпатія, закоханість, гордість, ніжність, бажання тощо; до негативних: тривогу, гнів, горе, смуток, сором'язливість, хвилювання, страх, сором, презирство, незадоволення, образу, заздрість, лють, ненависть, відразу, сумнів, каяття, розчарування, злість тощо; до нейтральних емоційних станів: спокій та байдужість.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ У ЛІНГВІСТИЦІ

2.1 Сучасні підходи до вивчення фразеології та пареміології

Аналізуючи структурно-семантичні особливості прислів'їв у системі фразеології сучасної літературної мови гінді, варто звернути увагу на методологічний аспект дослідження фразеологізмів загалом.

Як зазначає дослідник В. О. Бобков (2016), під час дослідження фразеологічних одиниць задля впорядкування матеріалу використовують наступні методи: фразеологічної ідентифікації; компонентного аналізу; кореляції мовних і позамовних чинників; етимологічного аналізу або лінгвокраїнознавчий коментар; лексикографічного аналізу фразеологічного опису; контекстологічний метод; варіаційний метод вивчення фразеологічних одиниць; комплікативний метод (с. 369).

Науковець виділяє один із найпоширеніших методів аналізу фразеологічних одиниць – це метод фразеологічного опису, або ж описовий. Такий підхід використовують задля визначення різних видів фразеологічних одиниць (Бобков, 2016, с. 369).

Виділяються наступні прийоми, що використовують задля застосування описового методу в фразеології: інтерпретація, узагальнення, спостереження; прийом класифікації різних типів фразеологічних одиниць; прийом суцільної вибірки для інвентаризації та зібрання фактологічного матеріалу, відібраного з різних лексикографічних, фразеографічних, пареміологічних джерел, збірок крилатих висловів та публіцистичних видань, творів сучасної художньої літератури та Інтернет джерел; прийом систематизації і укладання картотеки зібраного фактологічного матеріалу; прийом статистичної обробки фактологічного матеріалу, відсоткові і кількісні дані для узагальнення результатів проведеного аналізу; прийом зіставного аналізу фразеологічних одиниць для тлумачення і опису особливостей, властивостей, характеристик та ознак фразеологічних одиниць; на основі явища протилежності і

подібності прийом опозиційності для виокремлення парадигматичних груп фразеологічних одиниць, фразеологічних синонімічних / антонімічних пар, слів вільного вжитку і груп семантичної близькості фразеологізмів; прийом узагальнення ознак фразеологічної варіантності; прийом мовної інтерпретації особливостей структури та семантики фразеологічних одиниць і пояснення функціонування фразеологічних одиниць (Копиленко, 2006, с. 75).

Як зазначає М. М. Копиленко (2006), "метод фразеологічного опису базується на різних видах переосмислення, що пов'язано з семантичною структурою фразеологічних одиниць" (с. 78).

На сьогоднішній день в області вивчення фразеології досягнуто значних результатів, отриманих із використанням різних підходів та методів, одним з яких є лінгвокультурологічний підхід.

Лінгвокультурологія, як один із напрямів сучасної лінгвістики, виникла внаслідок "зміщення акценту у вивченні мовних явищ з суто лінгвоцентричного підходу на комунікативно-функціональний. Це стало причиною активного зацікавлення мовознавців проблемами взаємозв'язку мови і свідомості / мислення, мови і культури у проекції на їх творця і носія – етносоціум і конкретного індивіда" (Саєвич, 2012, с. 19).

Метою лінгвокультурологічного методу дослідження фразеології слугує з'ясування засобів реалізації культури у значенні фразеологічних одиниць. Вищезгаданий підхід надає можливість визначити самотність фразеологізму як мовного знака та окреслити участь фразеології в класифікації концептосфери культури.

Лінгвокультурологічний підхід у вивченні фразеології "ґрунтується на тому положенні, що культура втілює свій ціннісний зміст у мові як найбільш універсальний засіб позначення світу, тоді як мова сприяє збереженню і трансляції загального запасу культурних цінностей" (Коваль, 2015, с. 1776).

Дослідниця М. Л. Ковшова (2009) вважає, що "ціннісний зміст, який виробляється в культурі та становить картину світу, де розкривається світогляд соціуму, може формуватися різними способами. Відтворення ж фразеологічної одиниці обумовлено його культурною функцією – фразеологізм є засобом збереження і передачі культурної інформації про людину і світ" (с. 6).

Дослідження мовного матеріалу на засадах лінгвокультурологічного методу вимагає дотримання певних правил та критеріїв. Загалом, аналіз певного фрагмента культури реалізується через побудову лінгвокультурологічного поля. Таке поле є ієрархічною структурою численної кількості лінгвокультурем, що мають загальне значення та характеризують певну культурну сферу.

Окрім лінгвокультурологічного методу під час дослідження фразеологізмів використовується польовий метод. Дослідник В. В. Воробйов (1997) зазначає, що "дослідження лінгвокультурного елемента мови є доцільним з огляду на загальну природу поля як синтезуючої одиниці, де змістова значущість кожної одиниці поля залежить від всього складу поля, яке у своїй єдності й цілісності вимальовує щільне без пропусків покриття такого поля" (с. 60). Саме через застосування польової системи явища навколишнього світу систематизуються в певну поняттєву систему, що не має недоліків.

М. Л. Ковшова (2009) вважає, що зміст, який утворюється у результаті наступних операцій, здійснюваних носієм мови, становить "культурну конотацію фразеологізму" (с. 8):

- 1) "пробудження" у своїй пам'яті найдавніших смислів, що належать до минулого культури;
- 2) згадування тих уявлень та знань, що з'єднані в пам'яті носія мови з походженням певного фразеологізму і потрібні для його більш точного і глибокого вживання;
- 3) "з'єднання" образу фразеологізму, або ж асоціювання його з символами, еталонами, стереотипами та ін.

Окрім лінгвокультурного підходу, дослідники фразеологічних одиниць використовують логіко-семантичний метод задля вивчення структури мовних одиниць. Як зазначає дослідниця С. Я. Шульга (2019), такий метод "надає змогу простежити фігурування декількох елементарних ситуацій у межах специфічних семантичних відношень між її учасниками" (с. 6).

Наприклад:

1. Фразеологізм **मिर्च लगना** букв.: "набрати в рот перцю" має значення "хвилювати кров; вийти з рівноваги". З точки зору логіко-семантичного методу аналізу фразеологізмів, ключовим елементом виступає слово **मिर्च**, що означає "перець" та у поєднанні з дієсловом **लगना** – "прикладатись" набуває нового метафоричного значення.

2. Фразеологізм **अजवाइन की नास न छूटना** букв.: "не відчувати запаху кмину" має значення "не мати досвіду". Українські відповідники: світу не бачити; кров з молоком. Ключовим елементом фразеологізму виступає вираз **अजवाइन की नास**, який означає "запах кмину", та у поєднанні з дієсловом **छूटना** набуває переносного значення.

Аналіз структури фразеологічної одиниці дозволяє відслідкувати зв'язок між елементами мовної одиниці та віднести її до того чи іншого структурного типу фразеологізмів.

Через те, що фразеологічні одиниці та паремії несуть у собі певну метафоричність, використовувати лише лінгвокультурний чи логіко-семантичний підхід неможливо. На сьогоднішній день задля аналізу фразеологізмів та паремій зокрема використовується когнітивно-прагматичний підхід.

"Когнітивно-прагматичні характеристики оцінних висловлень розкривають єдність когнітивного (що визначається базовими концептами) і взаємодіючого (тобто прагматичного, мовленнєво-актового або ж дискурсивного) початків у мовленнєвій комунікації" (Шевченко, 2009, с. 18).

І. П. Ярощук (2007) визначає головним завданням когнітивної лінгвістики "опис та пояснення мовних здібностей суб'єкта, знання мови як її внутрішньої пізнавальної або мисленнєвої структури, а також динаміку взаємодії між мовцем та слухачем, які розглядаються як єдина система переробки інформації, що складається з когнітивного, комунікативного, прагматичного та мовного модулів" (с. 62).

Тобто дослідження комунікативно-прагматичних характеристик оцінного висловлювання концентрується на вивченні взаємовідносин між мисленням, мовою та комунікацією.

Когнітивний аспект дослідження вивчає мовні процеси, явища, одиниці і категорії у взаємозв'язку з іншими когнітивними процесами, такими як: сприйняття, пам'ять, уявлення, емоції та мислення людини.

На сьогоднішній день когнітивно-прагматичний підхід дозволяє дослідити синкретичні якості паремій, що розглядаються з точки зору "роботи" тих лінгвокогнітивних механізмів, які, власне, і формують їх структуру і зумовлюють закономірності вербальної реалізації паремійної семантики. При цьому особливо актуальним є прагматичний фактор, оскільки цілісна смислова структура паремій тою чи іншою мірою реалізується для найбільш адекватного вираження дискурсивної інтенціональності та комунікативно-прагматичної спрямованості кожного мовленнєво-мисленнєвого акту.

Під час вивчення пареміологічного фонду мови найбільш яскраво проявляється культурна самобутність мовної спільноти. Дослідження паремій в когнітивному аспекті засноване на розумінні їх як знаків, що співвідносяться за структурою зі згорнутим текстом і мають у своєму змісті кілька блоків інформації, що охоплюють об'єктивний і суб'єктивний компоненти (Привалової, 2004, с. 54).

Пареміологічні одиниці реалізують та репрезентують когнітивну обробку певних знань про навколишню дійсність, виступаючи як додатковий спосіб мовного відображення концептуалізації і категоризації світу (Дем'янков, 2000, с. 193).

Отже, найбільш актуальними напрямками дослідження пареміології та фразеології виступають лінгвокультурний та когнітивно-прагматичний підхід. В рамках дослідження паремій зокрема доцільним є залучення логіко-семантичного підходу. Вищезгадані аспекти вивчення пареміології мови гінді передбачають також залучення низки наступних методів дослідження.

2.2 Методи дослідження прислів'їв мови гінді

Фразеологія вбирає у себе національну специфіку та ціннісну орієнтацію носіїв мови, та саме у пареміях, як складовій національної фразеології, розкривається справжня ментальність народу. Відповідно, актуальним напрямом аналізу паремій у складі фразеології національної мови є лінгвокультурологічний підхід у лінгвістиці.

Дослідниця фразеології В. Н. Телія (1996) вказує, що прислів'я та приказки є "культурно-маркованими мовними знаками, оскільки їх значення ускладнене різного роду культурними конотаціями. Відповідно, лінгвокультурологічний аналіз цих мовних одиниць повинен бути спрямований на виявлення даних конотацій. Культурна конотація передбачає інтерпретацію денотативного або образно вмотивованого, квазіденотативного аспектів значення паремії в категоріях культури" (с. 214).

В основу паремій зазвичай покладені образи, найбільш значущі для носіїв мови, національно-культурно специфічні, а тому паремії у стереотипній формі передають морально-етичні та життєві установки етносу.

Під час дослідження прислів'їв мови гінді застосовується низка дослідницьких методів. Зокрема, використовується метод лінгвістичного спостереження або ж описовий метод, що є найважливішим методом дослідження мови. Він полягає у виділенні конкретних мовних явищ і їх послідовному описі з точки зору їх структури та функціонування. У нашому дослідженні вищезгаданий метод використовується для опису пареміологічних одиниць мови гінді на позначення емоцій, їх структури та семантики.

У ході вивчення лексичних значень прислів'їв мови гінді часто використовується аналіз словникових дефініцій, тобто тлумачень значень фразеологізмів. Ці визначення містять у собі всю необхідну інформацію про компонентний склад значення паремії та про можливості її використання.

В. Л. Пирогов (2003) вказує, що "аналізуючи культурну конотацію паремій, слід пам'ятати, що система образів, закріплених у фразеологічному складі мови, є певною кумуляцією світобачення й пов'язана з матеріальною, соціальною чи духовною культурою даної мовної спільноти, а тому може засвідчувати її культурно-національний досвід і традиції" (с. 17).

У ході вивчення структурних та семантичних особливостей пареміологічних одиниць застосовується метод відбору та обробки мовного матеріалу, а також метод компонентного аналізу, що вважається одним з найпродуктивніших методів для зіставлення лексико-семантичних, фразеологічних та граматичних систем. Основною

метою компонентного аналізу є розділення значення мовної одиниці на диференційні семантичні ознаки.

У ході концептуального аналізу паремій, виявлення ключових образів та концептів, які містяться у них, використовуватимемо такі методи когнітивної лінгвістики, як концептуальний аналіз, дефініційний аналіз, етимологічний аналіз, побудова синонімічного ряду тощо.

Вивчаючи паремії мови гінді, часто доводиться звертатися до історичних етапів мови, адже паремії це здебільшого вислови, які сформувалися вже давно та мали достатньо часу, щоб сформуватися як сталі вирази та закріпитися не тільки у мові, але й у свідомості носіїв цієї мови.

Часто історичний метод не обмежується тільки лінгвістикою, однак застосовується у дослідженні і як метод соціальних наук, таких як історія чи культурологія. Зокрема, щоб розшифрувати сутність деяких давніх паремій, звертаємося до вивчення історичних умов життя носіїв мови, які вплинули на формування у мовній картині світу цього народу певних образів.

Наприклад, у давні час, коли люди ще не використовували електроенергію, в Індії користувалися масляними лампами. З часом світло від лампи стало асоціюватись з сонячним світлом та господарем дому. Цю тенденцію можна помітити в наступному прислів'ї – दीपक की रवि के उदय बात न पूछे कोय (букв.: "ніхто не питає, як з'являється світло від лампи" та перекладається воно як "Коли в домі є господар ніхто не запитає слугу").

Подібні значення слова दीपक та синонімічного दीया зустрічаються не лише у прислів'ях, а й у наступних фразеологізмах: दीपक बुझना (букв.: Погасити лампу) – загибель роду/династії; दीया जलाने वाला न रह जाना (букв.: Припинити запалювати лампу) – рід припинив своє існування; दीया ठंडा होना (букв.: Лампа стала холодною) – загасити свічку через смерть члена родини.

Окрім цього, в давні часи одним із символів багатства в Індії вважалося мати слона, тому існує безліч прислів'їв, що відповідають цьому концепту. Наприклад: हाथी घूमे गाँव -गाँव जिसका हाथी उसका नांव (букв.: Слон від села до села йшов та ніс ім'я

господаря) – Слон від села до села йде та прославляє господаря та його рід; हाथी लूटेगा भी तो कब तक (букв.: Втратив слона та до якого часу) – Вельможа скільки б не витратив бідним не стане; हाथी मरे तो नौ लाख का (букв.: Якщо слон помре, то буде 9 лакхів) – Навіть бідний вельможа багатший за бідняка.

Для аналізу цих прислів'їв застосовуємо описовий та історичний методи. Окрім того, долучаємося й до методів когнітивної лінгвістики для визначення концептів, ключових образів, наприклад, у нашому випадку лампи та слона, що стали своєрідними символами.

Відповідно, у ході дослідження прислів'їв як елементів фразеологічної системи мови гінді, ми застосовуємо такі методи дослідження, як описовий метод, аналіз словникових дефініцій, історико-порівняльний метод, а також методи когнітивної лінгвістики – компонентний та концептуальний аналіз.

Вважаємо доречним також зазначити етапи дослідження структурно-семантичних особливостей прислів'їв на позначення емоцій у фразеологічних зворотах мови гінді:

1. Дослідження фразеології як напряду лінгвістичного дослідження.
2. Визначення понять "фразеологізм", "паремія", "прислів'я".
3. Визначення місця та ролі пареміологічних одиниць у системі фразеології.
4. Надання загальної характеристики прислів'їв мови гінді.
5. Дослідження типології пареміологічних одиниць сучасної літературної мови гінді.
6. Дослідження методологічних засад вивчення прислів'їв у системі фразеології сучасної літературної мови гінді.
7. Визначення лінгвокультурних особливостей пареміологічних одиниць на позначення емоцій мови гінді.
8. Аналіз структурно-семантичних особливостей пареміологічних одиниць мови гінді порівняно з українською мовою.
9. Складання реєстру емотивних пареміологічних одиниць мови гінді.

Висновки до розділу 2

Другий розділ дослідження є теоретико-методологічним та відображає систему методів та дослідницьких підходів, які застосовуються у роботі. Зокрема, виявлено, що найбільш актуальними напрямками дослідження пареміології та фразеології виступають лінгвокультурний, когнітивно-прагматичний та логіко-семантичний підходи.

Застосування лінгвокультурологічного напрямку має на меті довести, що фразеологізм є носієм "культурних смислів", тобто ціннісного змісту, який виробляється людиною у процесі світорозуміння. Такий підхід надає можливість визначити самотність фразеологізму як мовного знака та окреслити участь фразеології в класифікації концептосфери культури. Тобто основною метою лінгвокультурологічного напрямку дослідження фразеології слугує виявлення засобів втілення культури у змісті фразеологізмів.

Дослідження комунікативно-прагматичних характеристик фразеологічних одиниць виявляє взаємозв'язок між мисленням, мовою та комунікацією на основі таких когнітивних процесів як сприйняття, пам'ять, уявлення, емоції та мислення суб'єкта. Вищезгадана методика базується на розумінні пареміологічних одиниць як знаків, що мають у своєму змісті кілька блоків інформації, охоплюючи об'єктивний і суб'єктивний компоненти.

Логіко-семантичний підхід надає можливість дослідити структуру мовних одиниць та простежити фігурування декількох елементарних ситуацій у межах специфічних семантичних відношень між її учасниками. Аналіз провідних підходів до вивчення паремій дозволив сформулювати й арсенал основних методів дослідження прислів'їв мови гінді.

Відповідно, у ході дослідження саме прислів'їв ми застосовуємо наступні методи: описовий метод, аналіз словникових дефініцій, історико-порівняльний метод, компонентний та концептуальний аналіз.

Методи фразеологічної ідентифікації та фразеологічного опису використовуються задля вивчення та опису різних типів фразеологічних значень на підставі семантичних і структурних показників та залежності компонентів. Описовий метод дозволяє виділити конкретні мовні явища та послідовно описати їх структуру і функціонування. Цей метод

буде використано в нашому дослідженні для опису пареміологічних одиниць мови гінді на позначення емоцій, їх структури та семантики.

Аналіз словникових дефініцій застосовується для опису специфіки декодування значення фразеологічних одиниць. Історико-порівняльний метод застосовується у дослідженні задля того, щоб розшифрувати сутність деяких давніх паремій. Використовуючи вищезгаданий методу нашому дослідженні ми вивчаємо історичні умови життя носіїв мови, які вплинули на формування у мовній картині світу цього народу певних образів.

Метод компонентного аналізу надає можливість виділити інтегральні й диференційні семантичні ознаки в структурі фразеологічного значення.

Задля виявлення ключових образів та концептів, що містяться у пареміологічних одиницях мови гінді, ми використовуємо концептуальний аналіз у нашому дослідженні.

У розділі визначено сутність та роль у дослідженні таких методів, як описовий метод, аналіз словникових дефініцій, концептуальний аналіз, історико-порівняльний метод та методи когнітивної лінгвістики – компонентний та концептуальний аналіз.

Дослідження сучасних підходів до вивчення паремій, а також характеристика методології дослідження дозволили сформулювати основні методи та підходи до аналізу прислів'їв мови гінді на позначення емоцій у цьому дослідженні. Розглянуті методи та підходи будуть застосовані у ході аналізу структурно-семантичних особливостей прислів'їв у системі фразеології сучасної мови гінді, який буде здійснено у подальшому ході дослідження.

РОЗДІЛ 3

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИСЛІВ'ІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ У МОВІ ГІНДІ

3.1 Прислів'я на позначення негативних емоцій

Задля визначення структурно-семантичних особливостей прислів'їв на позначення негативних емоцій в нашому дослідженні вважаємо необхідним скористатися класифікацією, запропонованою М. А. Охріменко (2012).

До негативних емоцій дослідниця залучає наступні компоненти: "Гнів", "Горе / Смуток", "Сором / Сором'язливість", "Страх", "Тривога / Хвилювання" "Відраза", "Образа / Зневага", "Жаль / Співчуття", "Ненависть", "Сумнів", "Злість", "Нетерпіння", "Незадоволення" (Охріменко, 2012, с. 24).

3.1.1 Гнів. Т.С. Кириленко (2007) визначає гнів як емоційний стан, що протікає у формі афекту та спричинюється раптовим виникненням значної перешкоди на шляху задоволення важливої потреби для суб'єкта (с. 126).

Дослідник М. І. Єнікеєв (2004) зазначає, що у стані гніву людина схильна до миттєвої або імпульсивної дії. Надмірно підвищене м'язове збудження та недостатній рівень самоконтролю легко призводить до потужної дії, що іноді направляється на неживі предмети (меблі, посуд і т.д.). Гнів завжди супроводжується загрозливою мімікою і позицією нападу. У стані гніву людина втрачає об'єктивність суджень, застосовує стереотипні фрази, здійснює мало контрольовані дії (с. 176). Сильний гнів визначається як лють, що спричиняє нічим не стримувану агресивну поведінку. Нерідко гнів викликає бажання покарати, сприяє мобілізації сил та породжує відчуття впевненості у власних діях (Кириленко, 2007, с. 126).

Прислів'ями з емоційним компонентом "Гнів" виступають такі одиниці:

ऐसे देखता है जैसे कानी भैंस क़साई को देखती है (букв. *Дивиться так, як буйвол Кані дивиться на м'ясника*)

Прислів'я вживається з сарказмом щодо людини, яка дивиться на когось із великим гнівом.

गुस्से में ले न खुशी में दे (букв. *Не бери в гніві та не давай в щасті*)

Значення: Не слід брати назад річ, дану комусь у гніві, і водночас не варто давати нічого у щасливу хвилину.

ठंडा लोहा गरम लोहे को काटता है (букв. *Холодне залізо ріже гаряче залізо*)

Значення: Спокій завжди перемагає розлючену людину.

गुस्सा मारे, बल बढ़े (букв. *Вбивайте гнів та збільшуйте силу*)

Значення: Придушення гніву завжди є праведним вчинком. В індійській культурі придушення гніву вважається дуже корисним для людини, адже вбиваючи гнів (усуваючи його всередині себе), зростає фізична та духовна сила людини.

गुस्सा अपने को खाता है (букв. *Гнів з'їдає сам себе*)

Значення: Гнів шкодить тільки тому, хто сердиться. В українській мові має такі відповідники: *Злий сам себе б'є; злий зле помирає; лихий лихом помирає; злomu всюди буде зле; лихому нічого доброго не станеться.*

कम कुवत, गुस्सा बहुत (букв. *Мало сили та багато гніву*)

Значення: Слабка людина завжди більше злиться.

पहाड़ से तो गिरी, किन्तु भतार से रूठ गई (букв. *Вона впала з гори, а сердиться на чоловіка.*)

Значення: Причиною гніву є хтось один, але людина гнівається на іншого. Зазвичай вищезгадане прислів'я вживається у сатирі стосовно виконання непов'язаної роботи.

भले-बुरे की क्रोध कसौटी है (букв. *Гнів є мірилом між добром і злом*)

Значення: Лише коли людина розгнівалася, можна дізнатись про її справжні інтереси або наміри. Під час дослідження скарбниці індійського та українського менталітету можна дійти висновку про те, що істинні наміри людини в індійській культурі проявляє гнів. На противагу в українській культурі певним каталізатором відвертості слугують хмільні напої. В українській мові має такі відповідники: *Що у тверезого на умі, те у п'яного на язиці. У п'яного що в серці, те й на язиці.*

क्रोध में कोई काम नहीं करना चाहिए (букв. *Не слід виконувати будь-яку роботу у гніві*)

Значення: Розгнівана людина не принесе користі. Носії мови гінді вважають, що рішення, які були прийняті у гніві, можуть призвести до негативних наслідків. Індійці також застерігають від виконання будь-якої роботи у розлюченому стані. В українській мові має такі відповідники: *Ранок мудріший від вечора. Вечір думає, а ранок умає.*

क्रोधी सो कमजोर (букв. *Гнівний, а тому слабкий*)

Прислів'я має декілька значень: а) Слабка людина частіше сердиться на оточуючих; б) Гнів руйнує здоров'я людини.

दूध का उफान ठन्डे जल के छीटे से दबे – (букв. *Кипіння молока зупиняється сплеском холодної води*)

Значення: Ввічливість зупиняє гнів.

3.1.2 Образа / Зневага. Є. П. Ільїн (2001) зазначає, що образа як емоційна реакція на несправедливе ставлення до себе з'являється тоді, коли зачіпається почуття власної гідності людини або коли вона усвідомлює, що її безпідставно принижують. Така реакція виникає у випадку образи, обману людини, невинувачених звинувачень та докорів (с. 166).

Образа насправді є сильним душевним болем та засмученням. Така емоційна реакція може залишатися прихованою. Вона або поступово проходить, або стає мотивацією для розробки плану помсти кривдникам. Нерідко образа проходить гостро, у вигляді гніву, і веде до агресивних дій (Ільїн, 2001, с. 166).

Прислів'ями з емоційним компонентом "Образа" або "Зневага" виступають наступні одиниці:

केले के लिए ठीकरा तेज होता है (букв. *Уламок занадто гострий для банана*)

Значення: Слабкого будь-хто може образити.

खाने के दांत और दिखाने के और – (букв. *Зуби не лише поїсти, а ще й показати*)

Прислів'я вживається щодо лицемірної людини. В українській мові має такі відповідники: *На язиці мед, а під язиком лід; Слова ласкаві, та думки лукаві.*

तलवार पर मखमख का गिलाफ चढ़ा होता है (букв. *Меч лежить в оксамитових піхвах*)

Прислів'я має два значення: а) Про лицемірну людину, що говорить одне, а думає інше; б) Про людину, що часто підлещується. В українській мові має такі відповідники: *Слова ласкаві, та думки лукаві. Пізнати вовка хоч у баранячій шкурі. Дивиться лисицею, а думає вовком. Хоч одягне вовк і овечу шкуру, а все вовком буде. Листом стелитися. Шовком слатися під ноги. Мастити словами ласкавими.*

तलवार का घाव भर जाता है जबान का घाव नहीं भरता (букв. *Рана від меча заживає, а рана від слова вічно живе*)

Значення: Образа від злих слів дуже довго проходить. В українській мові має такі відповідники: *Гостре словечко коле сердечко. Слово не стріла, а глибше ранить. Вода все сполоще, злого слова — ніколи. Рана загоїться, а зле слово — ніколи.*

थोड़ी बेशर्मी, दिन – भर का आराम (букв. *Безсоромний, весь день відпочиває*)

Прислів'я вживається у сатиричній манері щодо лінивих і нікчемних людей, що терплять приниження, але незважаючи на це продовжують бити байдики.

मखमली जूती (букв. *Оksamитове взуття*)

Значення: Ображати солодкими словами.

एक का दुख दूसरा क्या जाने (букв. *Що таке біда одного і що знає інший*)

Прислів'я вживається коли людина, не звертаючи уваги на проблеми того, хто потрапив у біду, висміює його.

3.1.3 **Горе / Смуток.** Є. П. Ільїн (2001) визначає горе як глибоку печаль з приводу втрати кого-небудь або чого-небудь цінного, необхідного. Психолог зазначає наступні причини виникнення емоції (с.174):

1. Тривала розлука або втрата людини, до якої є прихильність; при смерті близької людини втрачається роль батька, матері, сина, друга і т.д, через що відбувається руйнування звичних функціональних зв'язків;

2. Серйозна хвороба або каліцтво власного тіла або близької людини;

3. Втрата цінного майна або джерела засобів до існування, що призводить до втрати джерела задоволення, радості та благополуччя.

Дослідник М. Д. Левітов (1964) пише, що в афективному переживанні горя можна виділити ряд компонентів: жалість до того, кого спіткало лихо, і частково до себе,

відчуття безпорадності, неможливості повернути все назад, в рідкісних випадках – відчай (с. 136).

К. Є. Ізард (1999) розглядає горе як взаємодію печалі та страждання з іншими базовими емоціями: страхом, гнівом і почуттям провини. Дослідник також зазначає, що під впливом такої емоції людина відчуває самотність та жалість до себе (с. 215). Він наголошує, що горе, сприяючи зміцненню соціальних зв'язків та групової згуртованості, водночас виконує біологічну та соціальну функції. Як і будь-яка емоція або комплекс емоцій, горе, завдяки своїй заразливості, пробуджує співчуття (емпатію) та зміцнює зв'язок між людьми, які зазнали тяжкої втрати (с. 169).

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Горе" або "Смуток" виступають наступні одиниці:

अकेला चना भाड़ नहीं फोड़ सकता (букв. *Однією горошиною піч не зламаєш*)

Значення: Одній людині безглуздо боротися з численним противником. Зазвичай прислів'я використовується коментуючи боротьбу з переважаючими силами однієї людини без шансів на перемогу. В українській мові має такі відповідники: *Один у полі не воєк. Один – як ні одного. Один кіл плота не вдержить.*

एक हाथ ताली नहीं बजती (букв. *Одна рука не поплескає*)

Вищезгадане прислів'я має одразу два значення: а) В сварці чи конфлікті є якась провина обох сторін; б) Лайка неможлива без участі двох сторін.

कोढ़ी की जूं नहीं होती (букв. *У прокаженого немає і воші*)

Прислів'я вживається щодо дуже самотньої людини.

थोड़ा सुख बहुत दुख (букв. *Мало щастя – багато смутку*)

Значення: Щастя в житті людини дуже мало, більшість часу вона проводить у смутку.

इसका दुःख दिखावे मुख (букв. *Його горе на обличчі видно*)

Зазвичай вищезгадане прислів'я вживається, коли лише поглянувши на людину можна зрозуміти, що її турбує певна проблема або горе.

सीधे को सौ दुःख (букв. *Слухняна людина має сотні скорбот*)

Значення: Прислів'я вживається щодо щирої та покірної людини, яка завжди все

терпить, тому, на думку носіїв мови гінді, такій людині завжди докучають.

3.1.4 Страх. Страх – це емоційний стан, що відбиває захисну біологічну реакцію людини або тварини при переживанні ними реальної чи уявної небезпеки для їхнього здоров'я і благополуччя (Лльїн, 2001, с. 147).

Психолог К. Є. Ізард (1999) зазначає, що переживання емоції страху відчувається та сприймається людьми як загроза особистої безпеки. Страх спонукає людей робити зусилля, спрямовані на уникнення загрози, на усунення небезпеки. Страх може бути спричинений як фізичною, так і психологічною загрозою (с. 262).

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Страх" виступають наступні одиниці:

अपने साए से वहशत (букв. *Боятися власної тіні*)

Значення: Прислів'я вживається щодо вельми боягузливої людини, яка боїться всього навколо. В українській мові має такі відповідники: *Боїться, як чорт ладану. Боїться, як чорт свяченої води. Боїться, як заєць бубна. Боїться, як пес палиці.*

मरता है तो डरना क्यों? (букв. *Як помреш, то чого боятися*)

Значення: Прислів'я несе в собі таке значення, що від страху нічого не зміниться і вживається коли людину просять бути більш мужнім.

काला अक्षर भैस बराबर (букв. *Для неосвіченої людини літери здаються страшними биками*)

Значення: Прислів'я вживається щодо неосвіченої людини. В українській мові має такі відповідники: *Наука в ліс не веде, а з лісу виводить. Хто грамоти вміє, той краще сіє. Грамотний – видющий і на все тямущий. За одного грамотного сім неграмотних дають. Письменному книжка в руки. Ученому світ, а невченому тьма.*

ऐस काम हमेशा कर, जिसमें न होवे कुछ भी डर (букв. *Завжди робіть таку роботу, в якій немає страху ні перед чим*)

Значення: Не варто виконувати роботу, що викликає страх.

करना तो डरना क्या (букв. *Чого боятися робити?*)

Значення: Приступаючи до роботи, не потрібно вагатися.

करो तो डर , नहीं तो कैसा डर? (букв. *Якщо робиш, то бійся, якщо ні, то чого*

боятись?)

Значення: Лише той, хто здійснює поганий вчинок – отримує покарання. Тобто люди з чистою совістю залишаються впевненими і не мають страху бути покараними.

मरने का कोई डर नहीं , पड़ने का डर है (букв. *Немає страху померти, та є страх впасти*)

Значення: Людина не боїться померти, та є небезпека захворіти і "впасти у ліжку". Прислів'я вживається коли людина не піклується про своє тіло та здоров'я і каже, що "я не помру". Тоді близькі цієї особи відповідають цим прислів'ям в значенні "піклуйся про своє здоров'я"

एक तो साँप दूजे उड़ना (букв. *По-перше змії разом літають*)

Значення: Зла людина стала ще страшніше. Змія є небезпечною твариною, а якщо вона почне літати, то її будуть ще більше боятися. Прислів'я вживається, коли зла людина отримує більшу силу, через що люди починають її ще більше остерігатись.

कंकड़ नाच रहा है (букв. *Навіть камінчик танцює*)

Прислів'я вживається коли людина настільки боїться всього навколо, що навіть неживі предмети почали рухатись. В українській мові має такі відповідники: *Сполоханий заєць і пенька боїться. Полохлива ворона й куца боїться.*

मरखहे से सब डरते हैं (букв. *Всі бояться злого*)

Значення: Всі бояться поганих і жорстких людей.

ऊखली में सिर दिया तो चोटों को क्या गिनना (букв. *Якщо голову засовуєш в дупло, то навіщо рахувати травми*)

Значення: Якщо виконуєш складну або болісну роботу, тоді не потрібно боятися травм та майбутніх страждань.

Синонімічне прислів'я: **ऊखली में सिर दिया तो नूसल का क्या डर**

औखली में सिर दिया तब मूसलों से क्या डर? (букв. *Як поклав голову в ступу, то чого боятись товкача?*)

Значення: Не потрібно боятися труднощів, приступивши до важкої справи.

चिल्लर के डर से गुदड़ी नहीं फेंते (букв. *Не кидайте лахміття через страх перед вошею*)

Значення: Не залишайте роботу, побоюючись простих труднощів.

करे तो डर , न करे तो डर (букв. *Бійся, якщо зробиш, бійся, якщо не зробиш*)

Прислів'я вживається, коли людина застрягає в такій серйозній ситуації, що навіть не хоче з нею розбиратися.

3.1.5 Сором / Сором'язливість. Психолог К. Є. Ізард (1999) зазначає, що сором'язливість та сором характеризуються загостренням самоусвідомлення, а почуття провини спонукає людину усвідомити свою поведінку по відношенню до іншої людини як неправильну. На противагу сорому, що більшою мірою звернений гіпотетичної можливості опинитися оціненим або викритим, сором'язливість приймає форму стану, швидкоплинного почуття уразливості та невідповідності вимогам конкретної ситуації (с. 266).

Емоція сорому виконує подвійну функцію, яка і визначила її роль в еволюції людини – вона має виняткове значення як для індивіда, так і для суспільства в цілому. Здатність до сорому означає, що індивід схильний враховувати думки і почуття оточуючих його людей. Таким чином, сором сприяє взаєморозумінню між людиною та її оточенням і більшої відповідальності перед суспільством. Крім того, сором спонукає індивіда до придбання навичок, в тому числі і навичок соціальної взаємодії (Ізард, 1999, с. 299)

Водночас ядром переживання сором'язливості є відчуття беззахисності в ситуації соціальної взаємодії. Сором'язлива людина сприймає критику або неприйняття будь-якого свого дії так, як якщо б об'єктом критики була її особистість (Ізард, 1999, с. 265).

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Сором" або "Сором'язливість" виступають наступні одиниці:

अपनी हार बहू की मार कहते नहीं (букв. *Про свою поразку у битві з невісткою не розкаже*)

Прислів'я вживається коли через почуття сорому людина не каже про свою невдачу.

अपना सा मुंह लेकर रह गये (букв. *Піти взявши власне обличчя*)

Прислів'я вживається коли людина дуже впевнено стверджує щось і це виявляється неправильним. Тоді людині стає соромно і вона говорить це з сарказмом відносно до самої себе.

एक नादान , सबकी मुश्किल में जान (букв. *Один дурень живе в біді кожної людини*)

Значення: Про нерозумну людину, через яку багатьом доводиться засмучуватись або відчувати сором.

एक करे सब लाजै (букв. *Один зробив – всім соромно*)

В індійській традиції вважається, що вся родина, каста або навіть країна має бути присоромлена після одного поганого вчинку однієї людини.

3.1.6 Жаль / Співчуття. Як зазначає В. І. Шинкарук (2002), співчуття – це поняття, що застосовується для аналізу інтерсуб'єктивних відносин і позначає переживання безпосередньої причетності до сутності та внутрішнього світу іншого. Співчуття є злиттям з душевним життям іншого, а не інтелектуальним його відтворенням за допомогою аналізу та синтезу притаманних йому якостей. Перебувати у стані співчуття означає сприймати внутрішній світ іншого у всій повноті його емоційних та смислових відтінків, немовби перетворюючись на іншого, але без утрати відчуття цього "немовби". Процес входження в особистісний світ іншого передбачає відсутність оцінювання, осуду та упередженості. Але сприйняття іншого не витісняє власного актуального "Я", а опосередковане ним, постійно ним перекрите (с. 602).

А. Шопенгауер (1896) вважав, що співчуття має споконвічний безпосередній характер, закладений у самій природі людини, що становить першофеномен етики. Для німецького філософа співчуття є властивістю самого життя. Як зазначав автор, у процесі співчуття людина забуває про відмінності між собою та іншими.

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Жаль" або "Співчуття" виступають наступні одиниці:

ढाई घर तो डायन भी छोड़ती है (букв. *Навіть відьма залишає два з половиною будинки*)

Значення: Навіть відьмі знайомі жалість та співчуття. Тобто навіть недобра та сварлива людина має співчуття до інших.

जब उतर गई लोई तो क्या करेगा कोई (букв. *Хто що буде робити коли впаде підкинутий шмат тіста*)

Значення: Безглуздо думати про те, що неможливо виправити. Цей вираз виступає своєрідним поясненням, чому марно і безглуздо шкодувати про якісь дрібниці, коли сталося щось непоправне. В українській мові має такі відповідники *Стявши голову, за волоссям не плачуть. Пропав кінь, і вузду кинь.*

लोई – порційний шматок тіста для одного коржика

अब पछिताए होत क्या, जब चिड़ियाँ चुग गई खेत (букв. *Про що вже жаліти, коли птахи поклювали поле*)

Значення: Навіщо жаліти про те, що неможливо виправити. Коли поле дає врожай, за ним потрібно слідкувати, інакше прилетить зграя птахів і з'їсть все зерно. Це прислів'я вживається при зверненні до людини, яка лінить та не виконує необхідну роботу вчасно, а потім вона про це шкодує.

रहम दिली बड़ाई की निशानी है (букв. *Милосердя – знак великого серця*)

Значення: Індійці вважають, що співчуття та допомога іншим – це ознака благородства та величчї людини. Вищезгадане прислів'я вживається відносно доброї, співчутливої та милостивої людини.

दया धर्म को मूल है पाप मूल अभिमान, तुलसी दया न छोड़िये जब लग घट में प्रान (букв. *Милосердя – корінь релігії, гордість – корінь гріха, не залишайте милосердя, поки в тілі є життя*)

Значення: Будьте милосердними кожен хвилину свого життя. Співчуття до всіх істот – основний компонент релігії, а гордість за себе – корінь гріха. Поки людина жива, вона не повинна відмовлятися від милосердя. Прислів'я має повчальний характер і вживається для настанови на шлях милосердя.

3.1.7 Тривога / Хвилювання. Поняття "тривога" було введено в психологію З. Фрейдом (1925) і наразі розглядається багатьма вченими як різновид страху. Відомий психолог разом із конкретним страхом виділяв і невизначений, підсвідомий страх. О. А. Чернікова (1967) пише про тривогу як "страх очікування", а О. Кондаш (1981) описує її як страх перед випробуванням (Ільїн, 2001, с. 142).

Є. П. Ільїн (2001) зазначає, що тривога є результатом активності уяви та фантазій щодо майбутнього особи. Тривога з'являється у людини через наявність незакінчених ситуацій, заблокованої активності, що не дає можливості розрядити збудження. У зв'язку з цим тривога розуміється як емоційний стан гострого внутрішнього болісного безмістовного занепокоєння, пов'язаного у свідомості індивіда з прогнозуванням невдачі, небезпеки або ж очікування чогось важливого, значного для людини в умовах невизначеності (с. 143).

Виражена тривога проявляється як невизначене відчуття "занепокоєння", "тремтіння", "кипіння", "бурління" в різних частинах тіла, частіше в грудях, і нерідко супроводжується різними сомато-вегетативними розладами (тахікардією, пітливістю, свербінням шкіри і т. д.) (Ільїн, 2001, с. 143)

Хоча тривога пов'язана з побоюванням людини за благополучний результат важливої для неї справи і тому близька психологічно до емоції страху, вона все ж відрізняється від неї. Страх має конкретне джерело переживання, що пов'язаний з певним об'єктом, який оцінюється як безумовно небезпечний. Тривога ж не має чіткого конкретного приводу. На відміну від страху, що є біологічною реакцією на конкретну загрозу, тривога часто розуміється як переживання невизначеною або безпредметною загрозою людині як соціальній істоті. У стані тривоги піддаються небезпеці цінності, уявлення про себе та положення в суспільстві суб'єкта (Ільїн, 2001, с. 144).

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Тривога" або "Хвилювання" виступають наступні одиниці:

चिंता दहति निर्जीव कहें , चिंता जीव समेत (букв. *Казуть, що багаття для неживих, та тривога разом з живими*)

Значення: Зайві хвилювання нас вбивають.

गरीब सोवे, धनी रोवे (букв. *Бідняк спить, а багатий плаче*)

Значення: Бідна людина спокійно спить, тому що йому немає за що хвилюватись. Багаті переживають та плачуть, щоб захистити своє багатство та статус.

Синонімічне прислів'я: **कोठी वाला रोवे, छप्पर वाला सोवे**

तवा चढ़ा और जीव बढ़ा (букв. *Пательня піднялась і душа ожила*)

Значення: Хвилювання зростає, коли є надія щось отримати.

काजी जी दुबले क्यों? शहर के अंदेशे से (букв. *Чому Казі джи так схуд? Через справи міста*)

Значення: Відповідальна людина завжди має привід для хвилювання.

Синонімічне прислів'я: **काजी जी तुम क्यों दुबले, शहर का अंदेशा**

काजी – мусульманський суддя.

दीमक का खाया पेड़ और चिंता का खाया शरीर किसी काम के नहीं रहते (букв. *Дерево, знищене термітами, і тіло, з'їдене тривогою, не приносять ніякої користі*)

Значення: Стовбур дерева, з'їденого термітами, висихає, так само як людина, уражена турботами, також не приносить користі.

3.1.8 Відраза. Монотонна обстановка призводить до появи стану психічного перенасичення, пов'язаного з виникненням відрази до виконуваної роботи (Ільїн, 2001, с. 219).

У свою чергу К. Є. Ізард (1999) у своїй роботі пише про те, що стаючи дорослішим та соціалізуючись, людина навчається відчувати відразу до найрізноманітніших об'єктів навколишнього світу, в тому числі і відразу до самої себе (с. 217).

Емоція відрази не розглядається в якості причини агресивної поведінки. Однак в комбінації з гнівом відраза може призводити до шкідливих і небезпечних наслідків. В цьому випадку у людини замість прагнення уникнути контакту з неприємним об'єктом може виникнути бажання розправитися з ним, напасти на нього і знищити (Ізард, 1999, с. 222).

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Відраза" виступає наступна паремія:

गू में कौड़ी गिरे तो दांत से उठाले (букв. *Якщо копійка впала в бруд, то піднімай її зубами*)

Значення: Прислів'я вживається з почуттям сатири та відрази до надзвичайно скупої чи жадібною людини.

कुत्तों को दूँ, पर तुझे न दूँ (букв. *Віддавати собакам, а не тобі*)

Значення: Відноситись до когось з відразою.

3.1.9 Сумнів. Невпевненість (сумнів) – це оцінка ймовірності здійснення тієї чи іншої події, коли немає достатньої інформації, необхідної для прогнозування. Відчуття непевненості – це побутовий штамп, що характеризує лише багатозначність і неадекватність використання цього поняття. Невпевненість у своїх силах може викликати і побоювання за успіх здійснюваної діяльності, але саме побоюванням і тим більше страхом не є (Гльїн, 2001, с.153).

У свою чергу дослідник В. Свириденко (2002) визначає сумнів як "особливий стан свідомості і самосвідомості, коли суб'єкт відчуває або виявляє недовіру до певного твердження, вагаючись щодо прийняття (визнання) його, оскільки оцінює це твердження як недостатньо обґрунтоване, правомірне, виправдане, необхідне, переконливе" (с. 616).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Сумнів" виступає наступна пареміологічна одиниця:

डाकिनी खाय तो मुँह लाल न खाय तो मुँह लाल (букв. *Відьма поїла, то рот червоний, а як не поїла, то все одно червоний*)

Значення: В індійській культурі існують забобони щодо відьми. Вважається, що вона їсть дітей. Прислів'я вживається коли беруть сумніви щодо репутації людини.

दुविधा में दोनों गए माया मिली न राम (букв. *У час сумніву обидва пішли та зустріли майю, а не Рама*)

Значення: Індійці вважають, що більшість людей насолоджуються мирськими задоволеннями (майя), а деякі досягають вищого щастя, поглинаючись відданістю Богу (Рама). Прислів'я вживається щодо тих, хто продовжують сумніватись і врешті-решт не отримують жодного з них. В українській мові має такі відповідники: *Хто два зайці гонить – жодного не здогонить. Не женися відразу за двома зайцями.*

3.1.10 Незадоволення. Є. П. Ільїн (2001) визначає емоційний стан незадоволення як відсутність почуття задоволення (с. 467).

Прислів'ям мови гінді з емоційним компонентом "Незадоволення" виступає прислів'я:

ऐसे तो जंगल के कांटे भी न हों (букв. *Щоб не було навіть колючок в лісі*)

Прислів'я вживається, коли людина стає незадоволена вчинками своїх дітей або членів сім'ї.

Отже, задля дослідження прислів'їв на позначення негативних емоцій було дібрано 60 пареміологічних одиниць, серед яких 27 (45%) простих (з яких 5 (8,33%) – односкладні), 4 (6,67%) складносурядних, 15 (25%) складнопідрядних, 13 (21,67%) безсполучникових речень та 1 (1,67%) словосполучення. Серед простих та безсполучникових речень значну кількість становлять пареміологічні одиниці, що містять зіставлення (або порівняння) протилежних станів (внутрішніх чи зовнішніх) людини або контрастних явищ дійсності, якості, дій тощо. 10 із 15 складнопідрядних речень мають підрядну частину умови та виражають реальний чи гіпотетичний стан людини, що виникне через певні дії, дотримання порад, звичок, поведінки тощо.

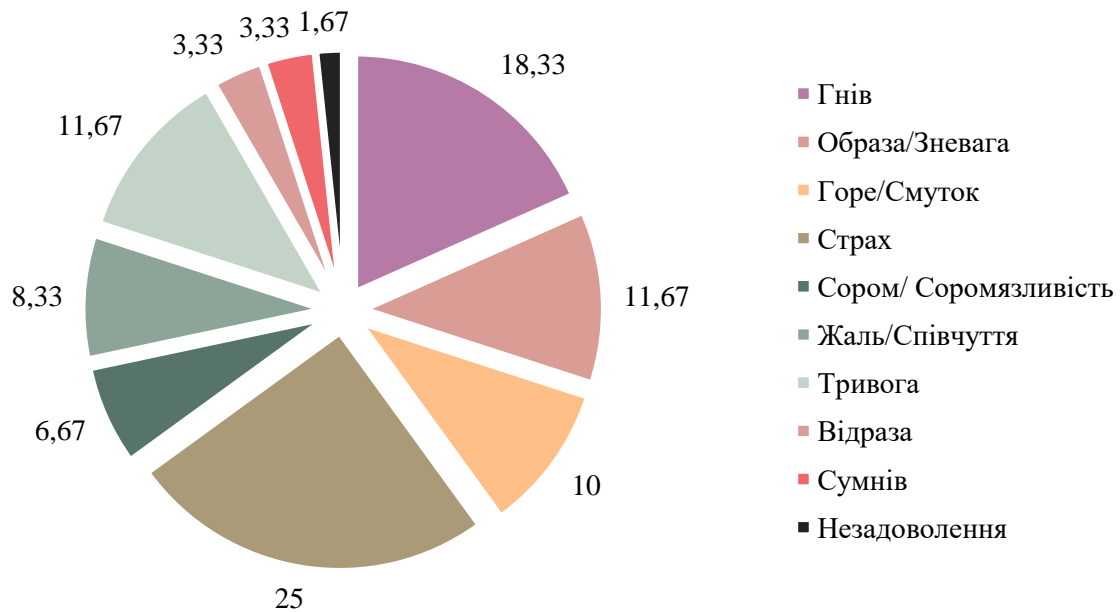
Емотивність більшості пареміологічних одиниць на позначення негативних емоцій виражається на рівні речення, але певна кількість прислів'їв реалізує емоційний компонент на лексичному рівні, що може реалізуватись через безпосереднє значення лексем (напр. गुस्सा, क्रोध – гнів; रूठना – гнівитись; दुख, दुःख – горе, жаль, смуток; डरना, डर – страх, боятись; दया; रहम – милосердя, співчуття; चिंता – хвилювання).

Водночас в індійських прислів'ях зустрічаються особливі образи. Наприклад: Слово तलवार (меч) слугує образом слів, що можуть легко образити людину. काजी (мусульманський суддя) є характеристикою дуже відповідальної та постійно зайнятої людини. Слово відьма (डायन або डाकिनी) в індійському менталітеті вживається щодо недоброї та сварливої людини. Опис оксамитового предмету натякає на його оманливий зовнішній вигляд.

На діаграмі нижче зображено відсоткове співвідношення кожного емоційного компоненту щодо негативних емоцій взагалі. За цією схемою можна дійти висновків,

що найбільшим вживаними є компоненти "Страх", "Гнів", "Тривога/Хвилювання", "Образа/Зневага" та "Горе/Смуток". Водночас, серед паремій фразео-семантичного поля негативних емоцій найменш представлені компоненти "Сумнів", "Відраза" та "Незадоволення".

Співвідношення емоційних компонентів в фразео-семантичному полі негативних емоцій

Загалом прислів'я на позначення негативних емоцій вживаються для позначення певного психічного стану людини (розгнівана, засоромлена, схвилювана тощо), надання сатиричного або саркастичного відтінку щодо життєвої ситуації, надання настанови та вираження мудрості поколінь.

3.2 Прислів'я на позначення нейтральних емоцій

Під час дослідження структурних та семантичних особливостей пареміологічних одиниць на позначення нейтральних емоцій мови гінді, вважаємо необхідним скористатися класифікацією, запропонованою М. А. Охріменко (2012), що залучає до вищезазначеного типу емоцій два компоненти – це "Спокій" та "Байдужість" (с. 24).

3.2.1 **Спокій.** Як зазначає дослідниця М. А. Охріменко (2012), емоція спокою супроводжується відчуттям розслаблення та виникає після досягнення певної мети. У стані спокою людина відчуває полегшення та стає бездіяльною (с. 68).

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Спокій" виступають наступні пареміологічні одиниці:

भलमानस घर में पड़ा, मवाली ने जाना मुझसे डरा (букв. *Великодушний лежить у будинку, Мавалі пішов, налякавшись мене*)

Якщо миролюбна людина живе у своєму будинку, то негідники розуміють, що його варто обходити стороною та боятися їх. Тобто, великодушна та миролюбна людина може не хвилюватись за свій статок та спокійно жити.

मवाली (Мавалі) – плем'я в Південній Індії. Плем'я Мавалі вважається напівцивілізованим суспільством на території Південної Індії. Водночас житель цього племені асоціюються з тим, хто б'є людей без причини.

गाली से कौन सिर फटता है (букв. *Хто ламає голову через знуцання*)

Індійці вважають, що справжні джентльмени зберігають спокій навіть коли вислухають погані слова для того, щоб уникнути злих та аморальних людей.

तन तकिया मन विश्राम, जहाँ पड़े वहीं आराम (букв. *Подушка для тіла – спокій для розуму, де б ви не впали, там і відпочинок*)

Індійці вважають, що працьовитій людині не потрібні гарні ліжка та подушка. Її тіло – це подушка, і будь-яке місце підходить для відпочинку.

ऐसी बानी बोलिए मन का आपा खोय (букв. *Кажу так, щоб забути про гординю*)

Значення: Варто завжди говорити таку промову, щоб заспокоїти его нашого розуму та гнів інших.

3.2.2 Байдужість. Зазвичай байдужість пов'язують із внутрішніми якостями особистості та характеризують відсутністю будь-яких дій з її сторони. Є. П. Ільїн (2001) в своїх дослідженнях описує емоцію байдужості, як психологічний стан, при якому знижені або втрачені внутрішні інтереси, прагнення та емоційні реакції. Зазначений стан виявляється через в'ялість, відсутність бажань і зацікавленості, бездіяльність та апатію, що розповсюджується не лише до власного я і близьких людей, а й до навколишніх подій (с. 458).

Прислів'ями мови гінді з емоційним компонентом "Байдужість" є наступні паремії:

न आये का आनंद न गए का शोक (букв. *Ні радості від зустрічі, ні горя від розлуки*)

Значення: Відчувати байдужість до людини.

Синонімічне прислів'я: **आये की खुशी न गए का गम**

तीन में न तेरह में मृदंग बजावें डेरे में (букв. *У трьох, а не тринадцяти палатках грає мриданга*)

Значення: Про людину, що залишається нейтральною у конфліктних ситуаціях. В українській мові має такі відповідники: *І я не я, і хата не моя. Моя хата скраю – нічого не знаю.*

मृदंग – Мриданга – індійський музичний інструмент (барабан), поширений в Південній та Східній Індії. Назва походить від санскритських слів "мрид" ("глина" або "земля") і "анг" ("тіло").

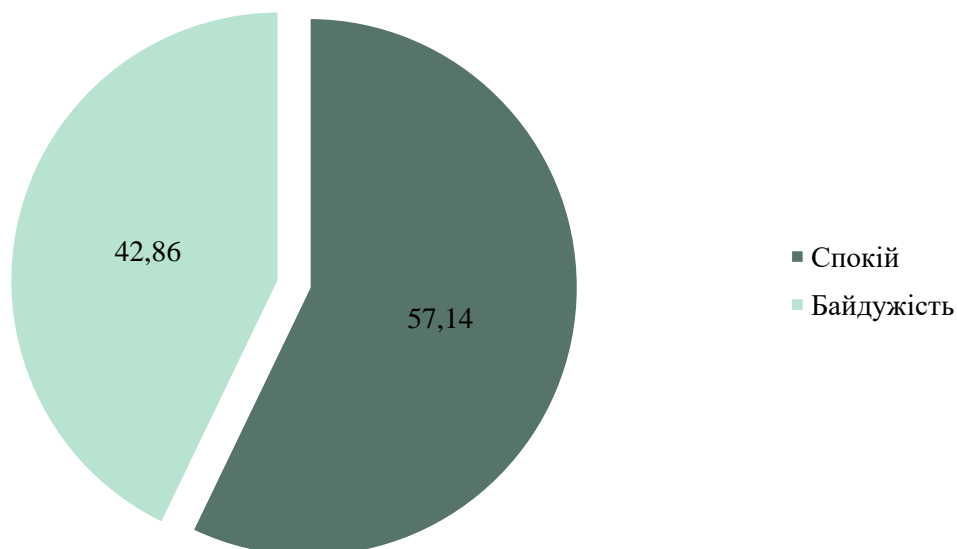
Отже, під час дослідження прислів'їв мови гінді на позначення нейтральних емоцій було дібрано 7 пареміологічних одиниць, серед яких 2 (28,57%) прості, 1 (14,29%) складносурядне (з єднальним сполучником), 1 (14,29%) складнопідрядне (місця) та 3 (42,86%) безсполучникові речення. Варто зазначити, що серед дібраного матеріалу зустрічаються достатня кількість культурних особливостей, задля аналізу яких ми використовуємо описовий та історичний метод. Водночас для визначення концептів та ключових образів ми застосували метод когнітивної лінгвістики - концептуальний аналіз.

Окрім цього варто зазначити, що спокій або байдужість у пареміологічних одиницях направлені не лише на внутрішній світ людини, але й на зовнішній (тобто на людей, які її оточують). До того ж пареміологічні одиниці з нейтральним емоційним компонентом можуть позначати риси людського характеру.

Емотивність прислів'їв на позначення нейтральних емоцій в більшості виражається на рівні речення, але деякі прислів'я мають емоційний компонент на лексичному рівні (напр. विश्राम – спокій, відпочинок).

На діаграмі нижче зображено відсоткове співвідношення емоційних компонентів "Спокій" та "Байдужість". Завдяки візуалізації фактичного матеріалу ми можемо дійти висновку, що компоненти пареміологічних одиниць на позначення нейтральних емоцій вживаються майже рівноцінно.

Співвідношення емоцій відносно фразео-семантичного поля нейтральних емоцій

У пареміологічних одиницях мови гінді зустрічаються образи характерні лише індійському менталітету, наприклад житель племені Мавалі (मवाली) асоціюються з людиною, що має проблеми з безпричинною агресією.

3.3 Прислів'я на позначення позитивних емоцій

До позитивних емоцій дослідниця залучає наступні компоненти: "Зацікавленість",

"Радість", "Захоплення", "Задоволення", "Закоханість", "Щастя", "Бажання", "Гордість" (Охріменко, 2012, с. 24).

3.3.1 Гордість. Гордість – це емоція, що виникає у результаті відповідності власних дій загальнолюдським нормам або очікуванню інших людей. Емоція гордості закріплює у пам'яті правильну поведінку, стимулює її повтор, і, таким чином, спрямована на себе (Охріменко, 2012, с. 83).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Гордість" виступають наступні одиниці:

कुम्हार अपना ही घड़ा सराहता है (букв. *Кожен гончар свій горщик цінить*)

Значення: Всім подобається зроблена ними робота. В українській мові має такі відповідники: *Кожна лисиця свій хвостик хвалить; Кожний пес на своїм смітті гордий; Кожний кулик своє болото хвалить.*

कौआ चला हंस की चाल (букв. *Ворона пройшла, як лебідь хода*)

Прислів'я вживається щодо людини яка сама себе нахвалює. В українській мові має такі відповідники: *Ходить, як індик Переяславський; Величається, як заєць хвостом.*

छूछा हांडी बाजे टन-टन (букв. *Порожній глиняний горщик гарно дзвенить*)

Значення: Нічого не знає та гучніше всіх говорить. Прислів'я вживається щодо недалекої людини, яка на кожному кроці доводить і кричить про те, що не знає. В українській мові має такі відповідники: *Порожня бочка гучить, а повна мовчить. Порожній горнець деренчить, а повний мовчить. Колос повний гнеться до землі, а пустий догори стирчить.*

खाक डाले चाँद नहीं छिपता (букв. *Попіл не сховає сяйва місяцю*)

Значення: Марні наклепи на великих людей не зменшують їх величі та поваги до них. В українській мові має такі відповідники: *Де козак, там і слава.*

सर्मीलो मांगे नहीं, गर्वीलो देय नहीं (букв. *Не просить сором'язливості, не платить гордістю.*

Значення: Той, хто поважає себе, нічого не просить, а той, хто пишається своїм багатством, нікому нічого не дає, без прохання (без приниження) іншого.

3.3.2 Бажання. Бажання – це стан актуалізованої потреби, яка супроводжується прагненням і готовністю зробити що-небудь конкретне для її задоволення (Мелєнтьєва, 2002, с. 13).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Бажання" виступають наступні одиниці:

तक़दीर से तदबीर बड़ी है (букв. *Бажання важливіше за долі старання*)

Значення: Бажання людини можуть зломити плани долі.

घर की खांड किरकिरी लागे चोरी का गुड मीठा (букв. *Цукру піщинка в будинку дуже солодка для злодія*)

Значення: Речі, що важко отримати (навіть якщо їх потрібно вкрасти), виглядають набагато привабливіше, ніж ті, що є в наявності. В українській мові має такі відповідники: *Заборонений плід солодкий (найприємніший). Кортить, як не можна. Заказана (заборонена) грушка солодка.*

एक जान हज़ार अरमान (букв. *Одне життя – тисяча бажань*)

Значення: Одна людина має безліч бажань. Прислів'я вживається щодо людини, яка хоче отримати все одразу.

जहा चाह वहा राह है (букв. *Де бажання там і шлях*)

Значення: Якщо є бажання, то завжди знайдеться спосіб його здійснити.

तवा चढ़ा और जीव बढ़ा (букв. *Пательня піднялась і душа ожила*)

Значення: Побачивши надію отримати щось, бажання отримати це посилюється.

3.3.3 Радість. Намагаючись диференціювати емоцію "радості", психологи стикнулися зі значними труднощами. В. Н. Квін (2000) визначає радість як активну позитивну емоцію, що виражається в гарному настрої та відчутті задоволення. Водночас дослідниця зазначає, що радість є тимчасовою емоцією і може тривати як кілька секунд, так і декілька годин (с. 171). Натомість більш актуальним для нашої роботи є визначення запропоноване Є. П. Ільїним (2001): "Радість – це стан великого душевного задоволення з причини здійснення бажань. Радість легко розпізнати, про її наявність свідчать посмішка та сміх" (с.160).

К. Г. Ланге (1896), один з найвизначніших фахівців з вивчення емоцій, навів опис фізіологічних і поведінкових характеристик радості. Вона супроводжується порушенням рухових центрів, що призводить до розряду моторного збудження (жестикуляція, підстрибування, плескання в долоні), посиленням кровотоку в дрібних судинах (капілярах), внаслідок чого шкіра тіла червоніє і стає тепліше, а внутрішні тканини і органи починають краще забезпечуватися киснем і обмін речовин в них починає відбуватися інтенсивніше (с. 28).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Радість" виступають такі одиниці:

खुश हुई भिखना दमाद लाया गाजर (букв. *Щасливий жебрацький зять приніс моркву*)

Значення: Радіти через дрібницю. Жінка зраділа тому, що зять пішов до її свекрухи і забрав моркву. Тобто бідна людина радіє навіть після того, як отримає дрібницю.

घडी में ताला घडी में माशा (букв. *То в годиннику замок, то один маш (1 грам)*)

Прислів'я вживається щодо людини в якої швидко змінюється настрій, вона то радіє, то гнівається.

दमड़ी की भाजी घर भर राजी (букв. *Овочів на один дамрі, а весь дім радіє*)

Значення: Прислів'я вживається про таких людей, які задоволені своїми обмеженими ресурсами.

दमड़ी (Дамрі) – дрібна монета, гріш

3.3.4 Щастя. В. Н. Квін (2000) називає щастям тривале переживання радості, додаючи, що щастя – це щось більше, ніж просто інтенсивні задоволення або радість (с. 171).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Щастя" виступають такі одиниці:

सुखी सुख देवे , दुखी दुःख देवे (букв. *Подаруй щастя щасливим, віддай смуток сумним*)

Значення: Коли людина стає щасливою, вона збільшує своє щастя, говорячи про нього, а сумна людина збільшує смуток, обговорюючи свої печалі.

सुख के बड़े योधा रखवाले हैं (букв. *Великі воїни березуть щастя*)

Значення: Індійці вважають, що щастя кожної людини захищається сильними воїнами, через що щастя приходить з великими труднощами.

सुख के सब साथी हैं (букв. *В щасті у кожного є товариші*)

Значення: В щасливу годину кожен стає другом, а в горі нікого немає поруч.

आप सुखी तो जग सुखी (букв. *Для того, хто щасливий – весь світ здається щасливим*)

Значення: Індійці вважають, що оптимістично налаштована людина завжди бачить навколо лише позитив та радіє навколишньому світу, на противагу песимістична людина завжди буде дивитись на світ в похмурих тонах.

घर-घर शादी घर-घर गम (букв. *В кожному домі весілля, в кожному домі горе*)

Значення: Горе та щастя завжди разом ходять.

गू का कीड़ा गू ही में खुश रहता है (букв. *Гнойова муха щаслива у добриві*)

Значення: Той, у кого погана компанія, знаходить у ній щастя.

ज्ञानी काटे ज्ञान से और मूर्ख काटे रोय (букв. *Мудрий кусає знання, а дурні кусають плач*)

Значення: Кожна людина стикається з щастям та печалю на своєму шляху, але кожен сам вирішує, що варто робити в тій чи іншій ситуації. Індійці вважають, що мудрі люди виносять для себе певний урок і тому щасливо проводять життя, водночас дурні продовжують потрапляти в ідентичні ситуації і тому весь час плачуть.

कीड़े मोरी में ही खुश रहते हैं (букв. *Комахи щасливі лише в канаві*)

Значення: Легковажні люди щасливі лише в легковажному середовищі. В українській мові має такі відповідники: *Чумака чумака (кулик кулика) бачить здалека. Свій свояка вгадає здалека. Лисий лисого здалека бачить. Чорт біса і з-під копи бачить.*

आत्मा सुखी तो परमात्मा सुखी (букв. *Щаслива душа, щасливий і Бог*)

Значення: Індійці вважають, що радість людини оцчасливлює Бога і, відповідно, весь навколишній світ.

घर-घर शादी घर-घर गम (букв. *В кожному домі весілля, в кожному домі горе*)

Значення: Горе та щастя завжди разом ходять.

चार दिन न की चांदनी फिर अंधेरी रात (букв. *Чотири дні місячного сяйва, а потім темна ніч*)

Значення: Щастя завжди швидкоплинне.

थोड़ा सुख धनी , बहुत सुख गरीब (букв. *У багатих мало щастя, та бідні мають багато щастя*)

Значення: Через жадібність та хвилювання за свій статок багаті не отримують щастя, на противагу бідні не мають подібних переживань, через що набагато більш щасливі.

करम करो सुख पाओ (букв. *Слідуй кармі - отримай щастя.*)

Значення: Індійці вважають, що щастя можна досягти, лише слідуючи кармі.

बिल्ली के भाग से छींका टूटा (букв. *З участю кішки плетена сумка порвалася.*)

Значення: Чиясь невдача виявляється щастям для інших. В українській мові має такі відповідники: *Коли б (якби) не нещастя, не було б і щастя. І в нещасті щастя буває. Немає злого, щоб на добре не вийшло. Лихо не без добра.*

छींका – плетена сумка, що підвішують до стелі та зберігають в ній продукти, щоб вберегти їх від домашніх тварин.

कुलेल में गुलेल (букв. *Рогатка в радісній грі*)

Прислів'я вживається, коли виникає раптова перешкода в момент щастя.

3.3.5 **Закоханість**. **Закоханість** – це відносно стійке емоційне ставлення, що відображає жагучий потяг до когось-небудь (Ільїн, 2001, с.308)

С. В. Ковальов (1988) говорить про вікові періоди прояву закоханості. Вже у віці трьох років хлопчиків чи дівчинці починає дуже подобатися інша (протилежної статі) дитина-одноліток або більш старшого (що більше властиво дівчаткам) віку.

Другий період – вік семи-восьми років, коли напівдитяча закоханість проявляється у взаємній ніжності і жалості (іноді майже несвідомо викликаної власними ж, спрямованими на об'єкт любові негативними діями).

Третій період – підлітковий вік (12-13 років), коли почуття до людини протилежної статі виражається в зростаючій жадобі до спілкування, великий інтерес до об'єкта любові і своєрідному фетишизм (коли особливо приваблює якийсь один компонент зовнішності: волосся, ноги і т. п.).

Четвертий період – юнацький вік (15-17 років), коли закоханість носить майже "дорослий" характер, так як ґрунтується на бажанні глибокої особистої інтимності, прагненні пізнати особистість об'єкта закоханості (Ковальов, 1988, с.62).

Є. П. Ільїн (2001) зазначає, що у період закоханості її об'єкт здається прекрасним і недосяжним. Людина малює в своїй уяві барвистий і прекрасний образ, який може зовсім не відповідати дійсності (с. 308).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Закоханість" виступають наступні одиниці:

नींद न जाने टूटी खाट, प्यास न जाने धोबी घाट, भूख न जाने कच्चा भात, प्रीत न जाने जात कुजात (букв. *Спить і не помічає розбитого ліжка, від спраги н'є брудну воду з під прання, зголоднівши, їсть сирий рис, закохавшись - не знає низької касті*)

Значення: У давні часи в індійському суспільстві існувало правило, що шлюб слід укладати лише з людьми з власної касті. У той час одруження з людиною іншої касті (а особливо нижньої касті) вважалося вельми несприятливим. Тоді казали, що закохані, не бачать верхньої та нижчої касті. Наразі прислів'я може вживатись в тому значенні, що закохані не помічають недоліків.

प्रीत की रीत निराली (букв. *Шляхи любові незбагненні.*)

Значення: Невідомо куди заведе кохання

मजनु को लैला का कुत्ता भी प्यारा (букв. *Пес Лейли також дорогий для Маджну*)

Значення: Якщо людина вам подобається то ви не помічаєте в ній недоліків.

रानी को राना प्यारा, कानी को काना प्यारा (букв. *Королеві король подобається, а кривій кривий подобається*)

Значення: Кожному своє.

तन कसरत में मन औरत में (букв. *Тілу – тренування, розуму – жінка (або кохання)*)

Значення: Прислів'я вживається коли людина виконує дві протилежні роботи одночасно.

3.3.6 Задоволення. Як зазначає дослідник Є. П. Ільїн (2001), задоволення – це відчуття радості від приємних відчуттів, переживань або думок (с. 467).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Задоволення" виступає наступна пареміологічна одиниця:

संतोषी सदा सुखी (букв. *Задоволений завжди щасливий*)

Значення: Якщо людина навчиться бути задоволеною в будь-якій ситуації, тоді вона зможе завжди бути щасливою.

Отже, серед 34 пареміологічних одиниць мови гінді на позначення позитивних емоцій було дібрано 24 (70,59%) простих речень (13 (38,24%) з яких є односкладними), 2 (8,33%) складносурядних (1 (4,17%) з єднальним сполучником, 1 (4,17%) з протиставним сполучником), 3 (12,5%) складнопідрядних (2 (8,33%) підрядних умови і 1 (4,17%) підрядне місце) та 5 (20,83%) безсполучникових речень.

Прості та безсполучникові речення дібраного матеріалу містять протиставлення або порівняння протилежних станів людини, явищ дійсності, якості, дій тощо.

Як показало дослідження фактичного матеріалу значення паремій із лексемою **खुश**, не зважаючи на позитивне значення слова, можуть набувати протилежного відтінку значення, водночас, пареміологічна група з семантикою **सुख** виражає виключно позитивні конотації мовної одиниці.

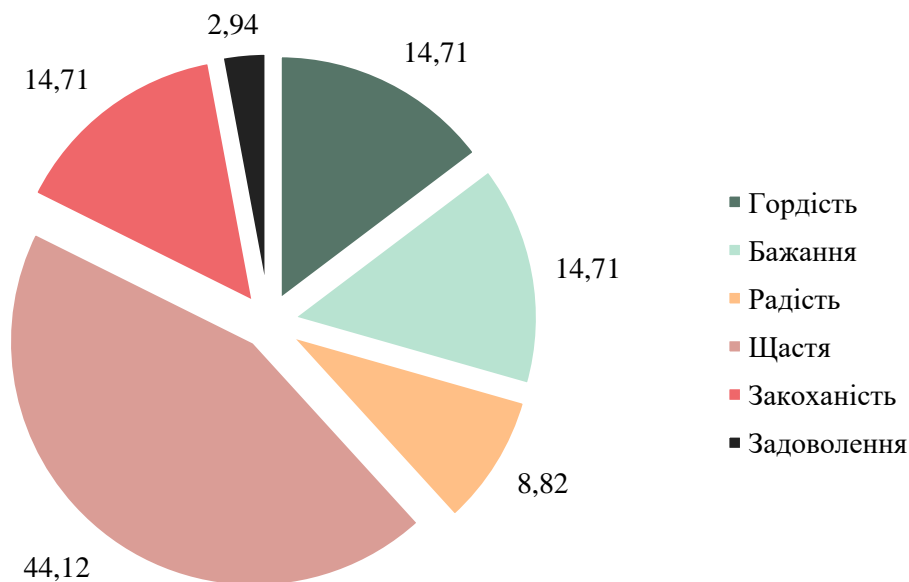
Емотивність більшості пареміологічних одиниць на позначення позитивних емоцій виражається через семантичне значення всього прислів'я. Водночас деякі паремії містять емотивну лексику, що реалізує емоційний потенціал мовної одиниці

(напр. प्रीत, प्यारा – кохання, подобатись; सुख, खुश – щастя, радість; गर्वीलो – гордість; अरमान, तदबीर – бажання, прагнення).

У прислів'ях мови гінді на позначення позитивних емоцій зустрічаються особливі образи. Наприклад: Словосполучення छूछा हांडी (порожній глиняний горщик) слугує образом недалекої людини. В українській мові має відповідні образи порожньої бочки або порожнього горщика. Місяць (चाँद) слугує образом величної та благородної людини. Піщинка цукру (खांड किरकिरी) та підвішена до стелі плетена сумка (छींका) є аналогами забороненого плоду або ж речі, яка виглядає привабливо але її дуже важко дістати.

На діаграмі нижче зображено відсоткове співвідношення кожного емоційного компоненту щодо позитивних емоцій взагалі. Завдяки візуалізації матеріалу можна дійти таких висновків: серед прислів'їв мови гінді на позначення позитивних емоцій найбільшу кількість займають прислів'я з компонентами "Щастя", "Бажання", "Гордість", "Закоханість"; найменшу – з компонентами "Радість" та "Задоволення".

Співвідношення емоцій відносно фразео-семантичного поля позитивних емоцій

Загалом прислів'я на позначення позитивних емоцій вживаються для позначення певного психічного стану людини (щаслива, радісна, горда, задоволена тощо). Водночас вищезазначені пареміологічні одиниці виражають взаємозв'язок між

інтелектуальними здібностями людини та її долею, а також позначають риси людського характеру. Такі прислів'я зустрічаються серед одиниць з компонентами "Гордість", "Щастя" та "Радість".

3.4 Біполярні (двовалентні) емоції ("Здивування", "Сміх")

Дослідниця М. А. Охріменко (2012) залучає до біполярних або двовалентних емоцій два компоненти – це "Сміх" та "Здивування" (с. 24).

3.4.1 Сміх. Серед звукових засобів вираження емоцій найбільш показовим є сміх. Як зазначає психолог Є. П. Ільїн (2001), сміх може біти ознакою кількох емоцій, тому він має різні відтінки та зміст. Сміх може виникати через емоцію радості, через вдалий жарт, комічне становище або лоскіт. Сміх людини починається вдиханням після чого починаються короткі спазматичні скорочення грудної клітки, діафрагми та м'язів живота (с. 270).

Психолог К. Є. Ізард (1999) зазначає, що сміх викликаний вдалим жартом, дружнім шаржем, або зіткненням з певною безглуздістю, то ми сміємося через те, що розуміємо сенс жарту та вловлюємо невідповідність між двома предметами або явищами, які раптово виявились пов'язаними. Зазначений вид сміху передбачає роботу мозку, адже ми повинні встановити взаємозв'язок між тими чи іншими предметами, зрозуміти безглуздість або абсурдність тієї чи іншої ситуації. Водночас є сміх, що не потребує таких складних когнітивних процесів. Навіть немовлята сміються, через лоскіт, адже такий вид сміху не передбачає роботи розуму (с. 116).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Сміх" виступають наступні одиниці:

एक आँख से रोना और एक आँख से हँसना (букв. *Одне око плаче, друге – сміється*)

Зазвичай прислів'я вживається щодо самотньої людини, яка і сміється і плаче на самоті. В українській мові має такі відповідники: *Одні очі і плачуть, і сміються.*

सुघड़-सुघड़ हँस गई फूहड़ों को आया हाँसा (букв. *Непрестойні люди прийшли сміючись*)

Значення: Індійці вважають, що мудрі люди лише посміхаються, а дурні - дуже голосно сміються.

किसी का घर जले, कोई तपे (букв. *В когось хата горить, а комусь смішки*)

Прислів'я вживається щодо людей які сміються над чужим горем або використовую ситуацію на свою користь. В українській мові має такі відповідники: *Чужа біда за іграшку. Не радуйся чужому лихові. Чужому лихові не смійся. Кішці смішки, а мишці слізки.*

जो मेरे सो तेरे, काहे दाँत निपोड़े (букв. *Що моє, те твоє, навіщо показувати зуби*)

Прислів'я вживається, коли хтось сміється, побачивши чийсь недолік, хоча сам має таку ж проблему. Про це прислів'я є невелика історія: Одного разу індійка купалася оголеною на відкритій місцевості. Побачивши це, європеець засміявся і задав питання. Сене полягає в тому, що той, з кого ти смієшся, – це ще й твоя мати та сестри.

3.4.2 Здивування. Свого часу І. Кант визначив здивування (або подив) як почуття збентеження при зустрічі з чимось несподіваним. Водночас він виділяв дві стадії розвитку цієї емоції: першочергово здивування затримує розвиток думки, внаслідок чого вона сприймається як неприємна, та зрештою сприяє появі думок та несподіваних уявлень, через що стає приємною (Кант, 1965, с. 500).

К. Д. Ушинський (1974) зазначає, що "ми дивуємося новому та несподіваному нам явищу саме тому, що відчуваємо намагаємось внести його як нову ланку до низки наших уявлень, і як тільки ми це зробимо, так і почуття здивування припиниться" (с. 435).

Дослідник К. Д. Ушинський (1974) виокремив про три типи людей, що дивуються рідше за інших:

1. Особи, які надзвичайно захоплені своєю справою і тому мало цікавляться рештою.
2. Люди, які мають велике розмаїття знань, через що їх рідко чим можна здивувати.
3. Індивіди, що знають все поверхнево і, як їм здається, можуть пояснити все навколо (тобто аматори або дилетанти) (с. 436).

Прислів'я мови гінді з емоційним компонентом "Здивування" виступають наступні одиниці:

गले में नमक का डला होना (букв. *Ніби шматок солі у горлі*)

Значення: Прислів'я вживається коли людина настільки здивувалась, що навіть оніміла від подиву.

खुदा देगा तो छप्पर फाड़कर (букв. *Як Бог дасть, то зірве дах*)

Значення: Індійці вважають, якщо Бог щось дає, то абсолютно неочікувано.

थन में दूध न बरतन में दूध (букв. *Немає молока у вим'ї, немає молока в посудині*)

Прислів'я вживається, щоб продемонструвати здивування, коли предмет викрадають з такого місця, що неможливо дістатися.

अनोखे गांव में ऊँट आया , लोगों ने जाना परमेश्वर आया (букв. *Прийшов верблюду у чуже село, люди подумали, що Бог прийшов*)

Значення: Індійці вважають, що знання дурнів настільки обмежені, що вони з подивом дивляться навіть на прості речі.

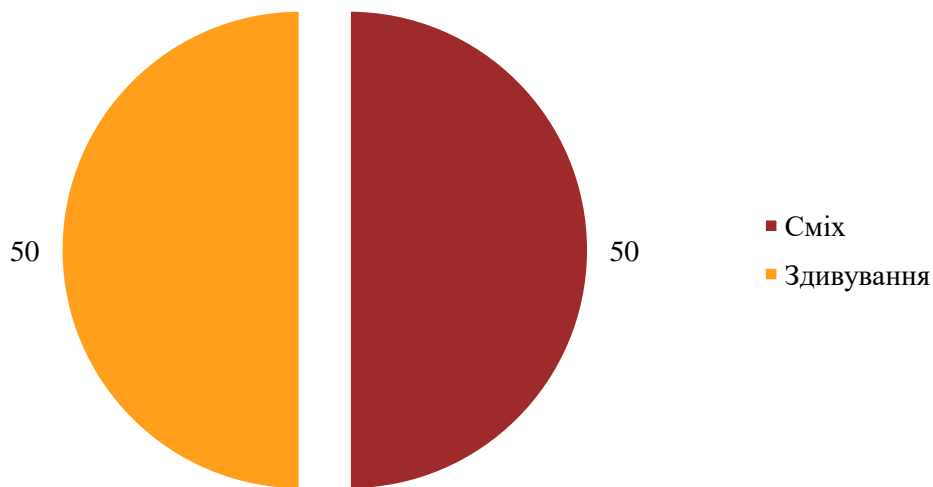
Отже, серед 8 пареміологічних одиниць мови гінді на позначення біполярних або двовалентних емоцій було дібрано 4 (50%) простих речень (1 (12,5%) з яких є односкладним), 1 складносурядне (12,5%) (з єднальним сполучником), 1 (12,5%) складнопірядне (з пірядним умови) та 2 (25%) безсполучникових речень.

Варто зазначити, що загалом вищезгадана група пареміологічних одиниць, на відмінну від інших груп, не позначає рис характеру або інтелектуальних здібностей суб'єкта. Прислів'я з емоційним компонентом "Сміх" або "Здивування" виражають теперішній психічний стан або настрої людини.

Емотивність прислів'їв на позначення біполярних (двовалентних) емоцій може виражатись, як на рівні речення, так і на рівні слова. Останній виражається емотивним потенціалом лексики, тобто потенціальною конотацією слова або словосполучення, що може бути реалізована в контексті певного прислів'я (напр. **छप्पर फाड़कर** – несподівано, неочікувано) або прямим емотивним значенням лексем (напр. **हंस, हंसना** – сміятись).

На діаграмі нижче зображено відсоткове співвідношення компонентів "Сміх" та "Здивування", які, як можна побачити на схематичному зображенні, є кількісно рівноцінними.

Співвідношення емоцій відносно фразео-
семантичного поля біполярних (двовалентних) емоцій

Висновки до розділу 3

Отже, було проведено лексико-семантичний, структурний та функційний аналіз прислів'їв на позначення емоцій мови гінді, а також надано загальну характеристику та класифікацію емотивних прислів'їв мови гінді.

Загалом дібрані нами паремії виконують кумулятивну, директивну, регулятивну, прогностичну, емоційно-експресивну функції.

Паремії в кумулятивній функції виступають тією ланкою, що пов'язує покоління, і є засобом передачі досвіду та мудрості того чи іншого народу. Регулятивна функція пареміологічних одиниць дозволяє регулювати поведінку та свідомість того, до кого звертаються. Директивна функція в прислів'ях безпосередньо впливає на людину, а в майбутньому, виховує та формує її особистість. Пареміологічні одиниці з директивною функцією утворюють доволі великий пласт прислів'їв сучасної мови гінді. Прогностична функція полягає у передбаченні майбутнього. У прислів'ях мови

гінді ця функція є домінуючою і виражається через невідомі факти і події, які рано чи пізно проявляться, а правда та справедливість переможуть брехню. Емоційно-експресивна функція виражається через відношення суб'єкта до певної ситуації або іншої людини того. Серед емотивних прислів'їв мови гінді ця функція виражається образною характеристикою ситуації, суб'єкту, об'єкту або стану.

Семантика емотивних прислів'їв формується індивідуально в кожній мові. Головними причинами таких відмінностей є особливості культури, менталітету та традицій, що обумовлюють розбіжність у локалізації тієї чи іншої емоції.

Пареміологічні одиниці на позначення емоцій можна поділити на дві групи за структурою:

1. Серед простих, складносурядних та безсполучникових речень значну кількість становлять пареміологічні одиниці, що містять зіставлення (або порівняння) протилежних станів (внутрішніх чи зовнішніх) людини або контрастних явищ дійсності, якості, дій тощо.

2. Складнопідрядні речення в більшості випадків мають підрядну частину умови та виражають реальний чи гіпотетичний стан людини, що виникне через певні дії, дотримання порад, звичок, поведінки тощо.

Найчастіше серед зазначених вище структур речень у прикладах мовою гінді вживаються прості речення. Рідше зустрічаються безсполучникові речення та речення складнопідрядної структури. Складносурядні речення та словосполучення – майже не зустрічаються. Серед складнопідрядних речень найчастіше вживаються підрядні речення умови, місця та часу.

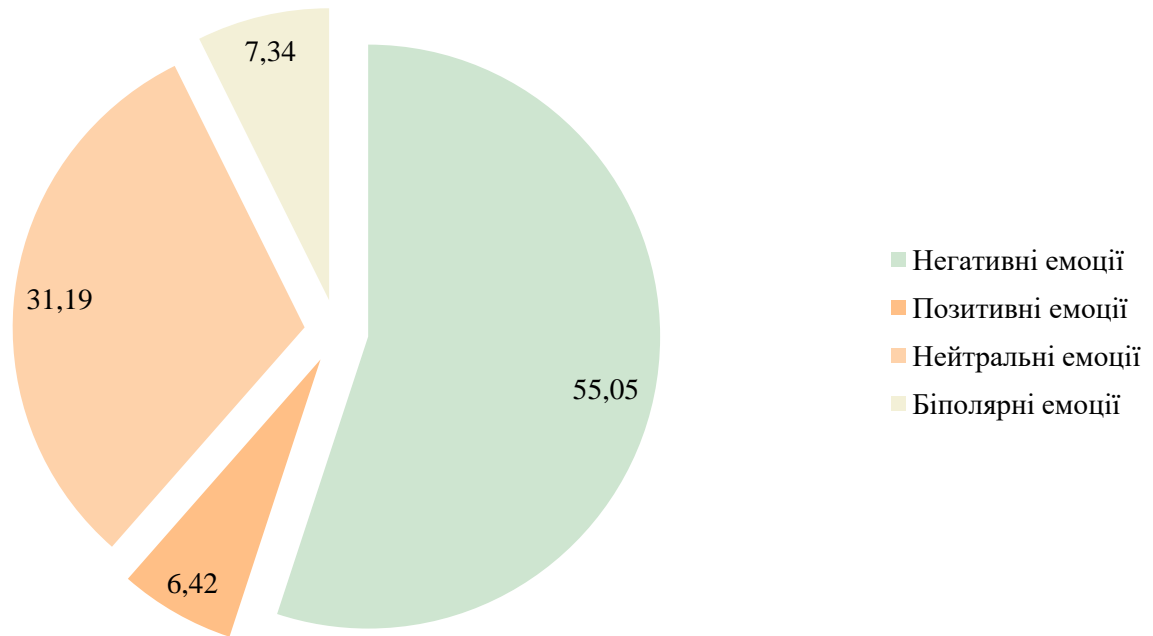
Загалом було дібрано 109 прислів'їв, з них 57 простих (20 односкладних, 37 двоскладних), 23 безсполучникових, 20 складнопідрядних, 8 складносурядних і 1 словосполучення.

Серед дібраного фактичного матеріалу 60 (55,05%) прислів'їв мають негативний емоційний компонент, 7 (6,42%) – нейтральний, 34 (31,19%) – позитивний та 8 (7,34%) – біполярний (або двовалентний).

На діаграмі нижче зображено відсоткове співвідношення кожного типу емоцій. За цією схемою можна зробити висновок, що серед емотивних прислів'їв мови гінді

найбільшу кількість займають прислів'я на позначення негативних та позитивних емоцій, а найменшу – біполярних та нейтральних емоцій.

Фразео-семантичне поле на позначення емоцій в мові гінді

ВИСНОВКИ

Метою цього дослідження було вивчення структурних та семантичних особливостей емотивних пареміологічних одиниць мови гінді.

Відповідно до поставленої мети ми ставили наступні завдання: дослідити фразеологію як напрям лінгвістичного дослідження та визначити поняття "фразеологізм", "паремія", "прислів'я"; визначити місце та роль пареміологічних одиниць у системі фразеології; дослідити типологію прислів'їв мови гінді; розробити методику дослідження прислів'їв на позначення емоцій у системі фразеології сучасної літературної мови гінді; проаналізувати структурно-семантичні особливості пареміологічних одиниць мови гінді; скласти реєстр емотивних пареміологічних одиниць мови гінді. У ході дослідження емотивних прислів'їв ми дійшли наступних висновків.

Фразеологізм – це лексико-граматична єдність двох чи більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, але неподільна лексично, стійка у своєму складі й структурі, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові.

Прислів'я – це виражений структурою речення влучний образний вислів, який формулює певну життєву закономірність або правило, що є широким узагальненням багатовікових спостережень народу, його суспільного досвіду.

Паремія – це стислий вислів фольклорного походження, що мають диференційні ознаки фразеологізмів: стійкість, відтворюваність, цілісність та образність. До пареміологічних одиниць відносяться: прислів'я, приказки, загадки, примовки, прокляття, скоромовки тощо.

Найбільш поширеною класифікацією фразеологічних одиниць виступає семантична класифікація, за якою виділяються чотири типи фразеологічних одиниць – фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення та фразеологічні вирази. Фразеологічні вирази поділяються на дві групи: а) комунікативного характеру, що за своєю структурою є предикативними одиницями,

які рівноцінні реченню; б) номінативного характеру, які співвідносні з словосполученням.

До фразеологічних виразів з граматичною структурою речення, або ж комунікативних фразеологізмів, належать прислів'я, приказки, афоризми, крилаті фрази, вигуківі і деякі модальні фразеологізми, а також частина, власне, номінативних фразеологізмів.

Наразі для мовознавства мови гінді розроблено дві класифікації фразеологічних одиниць, що можна поділити на класифікацію за структурою та за впливом лексичної неподільності.

За першою класифікацією фразеологічні одиниці поділяються на: фразеологічні одиниці з правим провідним компонентом, сурядні фразеологічні одиниці, сполучення іменника з післяйменником, фразеологічні одиниці з предикативною структурою та бівербальні фразеологічні одиниці.

За другою класифікацією фразеологізми можна поділити на три групи: до першої групи належать фразеологічні зрощення (тобто "ідіоми"), де всі компоненти представляють собою нерозкладне ціле; до другої належать фразеологічні єдності (або "фраземи") лексична неподільність яких проявляється менше, тому їх значення можна тлумачити, виходячи зі значень їх компонентів; до третьої групи належать фразеологічні вирази, що структурно тотожні простому або складному реченню (до яких відносяться прислів'я).

Аналіз системи вираження емоційного стану виявив, що емотивність властива всім мовним рівням, кожен з яких має власні способи вираження: на фонетичному рівні – це темп, інтонація, сполучення фонем, алітерація тощо; на морфологічному – словотворчими афіксами та граматичними способами, що виражають емоційне ставлення до певного предмета або явища; на лексичному – емотивна лексика; на синтаксичному – зміна порядку слів, питальні, окличні та незакінчені речення, еліптичні конструкції, повтори та вставні елементи.

Досліджуючи класифікації емоцій та емоційних станів ми з'ясували, що до позитивних емоцій вчені відносять: зацікавленість, задоволення, радість, щастя, захоплення, симпатія, закоханість, гордість, ніжність, бажання тощо; до негативних:

тривогу, гнів, горе, смуток, сором'язливість, хвилювання, страх, сором, презирство, незадоволення, образу, заздрість, лють, ненависть, відразу, сумнів, каяття, розчарування, злість тощо; до нейтральних емоційних станів: спокій та байдужість.

В практичній частині нашої роботи було проведено лексико-семантичний, структурний та функціональний аналіз прислів'їв на позначення емоцій мови гінді, а також надано загальну характеристику та класифікацію емотивних прислів'їв мови гінді.

Семантика емотивних прислів'їв формується індивідуально в кожній мові. Головними причинами таких відмінностей є особливості культури, менталітету та традицій, що обумовлюють розбіжність у локалізації тієї чи іншої емоції.

Пареміологічні одиниці на позначення емоцій можна виділити дві груп за структурою:

Серед простих, складносурядних та безсполучникових речень значну кількість становлять пареміологічні одиниці, що містять зіставлення (або порівняння) протилежних станів (внутрішніх чи зовнішніх) людини або контрастних явищ дійсності, якості, дій тощо.

Складнопідрядні речення в більшості мають підрядну частину умови та виражають реальний чи гіпотетичний стан людини, що виникне через певні дії, дотримання порад, звичок, поведінки тощо.

Найчастіше, серед зазначених вище структур речень у прикладах мовою гінді вживаються прості речення. Рідше зустрічаються безсполучникові речення та речення складнопідрядної структури. Складносурядні речення та словосполучення – майже не зустрічаються.

Серед складнопідрядних речень найчастіше вживаються підрядні речення умови, місця та часу.

Загалом було дібрано 109 прислів'їв, з них 57 простих (20 односкладних, 37 двоскладних) 23 безсполучникових, 20 складнопідрядних, 8 складносурядних і 1 словосполучення.

Серед дібраного фактичного матеріалу 60 (55,05%) прислів'їв мають негативний емоційний компонент, 7 (6,42%) – нейтральний, 34 (31,19%) – позитивний та 8 (7,34%) – біполярний (або двовалентний).

Емотивність більшості емотивних пареміологічних одиниць виражається на рівні речення, але певна кількість прислів'їв має емоційний компонент на лексичному рівні, що може реалізуватись через потенціальне конотативне та безпосереднє значення лексем.

Більшість прислів'їв на позначення негативних емоцій вживаються для позначення певного психічного стану людини (розгнівана, засоромлена, схвильована тощо), надання сатиричного або саркастичного відтінку щодо життєвої ситуації, надання настанови та вираження мудрості поколінь. В свою чергу пареміологічні одиниці на позначення нейтральних емоцій направлені як на внутрішній стан людини, так і на зовнішній світ та можуть позначати риси людського характеру.

Прислів'я на позначення позитивних емоцій вживаються для позначення певного психічного стану людини (щаслива, радісна, горда, задоволена тощо). Водночас вищезазначені пареміологічні одиниці виражають взаємозв'язок між інтелектуальними здібностями людини та її долею, а також позначають риси людського характеру.

Паремії з біполярним емотивним компонентом, на відмінну від інших груп, не позначають рис характеру або інтелектуальних здібностей суб'єкта, а виражають лише теперішній психічний стан або настрої людини.

Проведення семантичного аналізу низки пареміологічних одиниць мови гінді допомогло нам зрозуміти, що реалії, культура та географічне положення сильно впливають на формування фразеологічного фонду кожної країни. Хоча не зважаючи на відмінності ключових образів різних мов, ідеї, які закладені в прислів'ях дуже схожі.

Також, під час дослідження паремій мови гінді стало зрозуміло, що серед них трапляються прислів'я, які мають українські аналоги або часткові еквіваленти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьев Л.Г. (1988). *Сучасна українська мова. Фразеологія: Навч. посібник для студ. філолог. фак-тів. 2-е вид., доп. і перероб.* Харків: Вища школа.
2. Алефиренко Н.Ф. (2009). *Фразеология и паремология: Учебное пособие.* Москва: Флинта.
3. Алефиренко М.Ф. (1984). *Проблеми фразеологічного рівня мови.* Мовознавство. № 5.
4. Алефиренко М.Ф. (1987). *Теоретичні питання фразеології.* Харків: Вища школа.
5. Балли Ш. (1961). *Французская стилистика.* Перевод К.А. Долинина. Москва: Изд-во иностранной литературы.
6. Баран Я. & Зимомря М. (1999). *Теоретичні основи фразеології: навчальний посібник.* Ужгород: Ужгородський державний університет.
7. Бахтин М. М. (1979). *Эстетика словесного творчества.* Москва: Искусство.
8. Бахтин, М. М. (1986). *Литературно-критические статьи / составители С. Г. Бочаров, В. В. Кожин.* Москва: Художественная литература.
9. Бенвенист Э. (1974). *Общая лингвистика.* Москва: Прогресс.
10. Бихари Х. (1999). *Вьявахарик хинди вьякаран татха рачна (Грамматика и структура разговорного хинди).* Аллахабад: Джханда Пракашн.
11. Бобков В. О. (2016). *Основні теоретичні засади контекстологічного, описового та варіаційного методів дослідження фразеології.* Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія "Філософія" (Випуск № 62). С. 368-371.
12. Бусел В. Т. (2009). *Великий тлумачний словник сучасної української мови.* Ірпінь: Перун.
13. Васильев Л.М. (1981). *Семантические классы глаголов чувства, мысли, речи. Очерки по семантике русского глагола.* Уфа.

14. Виноградов В.В. (1946). *Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины*. Москва: Наука.
15. Виноградов В.В. (1997). Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. *Избранные труды. Лексикология и лексикография*. Москва: Наука.
16. Воробьев В. В. (1997). *Лингвокультурология (теория и методы)*. Москва: РУДН.
17. Гаврин С.Г. (1974). *Фразеология современного русского языка: Учебное пособие по спецкурсу для филологов*. Пермь: Русский дом.
18. Гамзюк М.В. (2000). *Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі нім. м.)*: Монографія. Київ: КДЛУ.
19. Ганич Д.І. & Олійник І.С. (1985). *Словник лінгвістичних термінів*. Київ: Вища школа.
20. Демьянков В. З. (2000). *Семантические роли и образы языка. Язык о языке*. Москва: Институт языкознания РАН.
21. Деркач Н.В. (2005). Систематизація жанрових ознак англійського прислів'я. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки" № 81 (3)*. С. 175-181.
22. Додонов Б. И. (1975). Классификация эмоций при исследовании эмоциональной направленности личности. *Вопросы психологии № 6*. С.21-33.
23. Додонов Б. И. (1977). *Эмоция как ценность*. Москва: Политиздат.
24. Еникеев М.И. (2004). *Общая и юридическая психология*. Санкт-Петербург: Питер.
25. Жуков В.П. & Жуков А.В. (2006). *Русская фразеология*. Москва: Высшая школа.
26. Запухляк І. М. (2021). *Структурні та семантичні особливості фразеологізмів з компонентом на позначення неживої природи в англійській та українській мовах*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця.
27. Изард К. Е. (1999). *Психология эмоций*. Санкт-Петербург: Питер.
28. Ильин Е. П. (2001). *Эмоции и чувства*. Серия "Мастера психологии".

Санкт-Петербург: Питер.

29. Калита А. А. (2003). *Система фонетичних засобів актуалізації смислу висловлювання (експериментально-фонетичне дослідження англійського емоційного мовлення)*: Дисертація докторара філологічних наук. Київський національний лінгвістичний університет. Київ.

30. Кант И. (1965). *Сочинения в шести томах* / В. Ф. Асмус, А. В. Гулыга, Т. И. Ойзерман (Ред.) (Том 4. Часть 1). Москва: Мысль.

31. Квинн В.Н. (2000). *Прикладная психология*. Санкт-Петербург: Питер.

32. Кириленко Т.С. (2007). *Психологія: емоційна сфера особистості*. Київ: Либідь.

33. Ковалев С. В. (1988). *Психология современной семьи*. Москва: Просвещение.

34. Коваль, М. Л. (2015). *Лингвокультурологический метод исследования фразеологических единиц как один из способов изучения менталитета*. Секции социально-гуманитарных наук: материалы 67-й научной конференции. Челябинск: Издательский центр ЮУрГУ.

35. Ковшова, М. Л. (2009). *Семантика и прагматика фразеологизмов (лингвокультурологический аспект)*. Диссертация доктора филологических наук. Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова. Москва.

36. Кондаш О. (1981). *Волнение: страх перед испытанием*. Киев: Советская школа.

37. Копыленко М. М. & Попова З. Д. (2006). *Очерки по общей фразеологии. Фразеосочетания в системе языка*. Москва : Высшая школа.

38. Корень О. В. (2000). *Системно-функціональні особливості англійських прислів'їв*. Дисертація кандидата на здобуття наукового ступеня філологічних наук. Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Харків.

39. Космеда Т. & Осіпова Т. (2010) *Тлумачний словник комунікативного призначення як породження сучасної прагматично зорієнтованої наукової парадигми*. Лексикографічний бюлетень. Випуск №19. Київ: Інститут української мови НАН України.

40. Кузенко Г. М. (2000). Мовні засоби вираження емотивності. *Наукові записки НаУКМА*. Том 18: Філологічні науки. Київ: КМ Академія. С. 76-83.
41. Кузько П.В. (2003). *До питання про перспективність дослідження паремій*. Мелітопіль: Мелітопольський державний педуніверситет.
42. Кунин А.В. (1986). *Курс фразеології англійського мови*. Москва: Высшая школа.
43. Кунин А.В. (1970). *Англійська фразеологія*. Москва: Высшая школа.
44. Кунин А.В. (1972). *Фразеологія сучасного англійського мови*. Москва: Международные отношения.
45. Кунин А.В. (1996). *Курс фразеології сучасного англійського мови*. Москва: Высшая школа. Дубна: Феникс.
46. Кушнір І.О. (2008). Загальне і національно-специфічне у фразеології емоцій. Теорія і практика викладання української мови як іноземної: Збірник наукових праць. Вип. № 3. С. 203-210. Львів.
47. Ланге Г. К. (1896). *Душевные движения. Психофизиологический этюд*. Санкт-Петербург. Режим доступу: <https://dlib.rsl.ru/01003674823>
48. Левитов Н.Д. (1964). *О психических состояниях человека*. Москва: Просвещение.
49. Лукьянова Н.А. (1976). О соотношении понятий экспрессивность, оценочность. *Актуальные проблемы лексикологии и словообразования*. Выпуск № 5. Новосибирск: Издательство Новосибирского университета. С. 3–21
50. Мелентьева Т.М. & Подольська Є.А. (2002). *Психологія*. Харків: Видвництво НФАУ: Золоті сторінки.
51. Ніколаєнко Л. М. (2004) *Глибоке коріння – пишна корона*. Полтава: Зоря Полтавщини.
52. Охріменко, М. А. (2012). *Ідіоетнічні особливості одиниць фразеосемантичного поля "Емоції людини" в перській і українських мовах*. (Дисертація кандидата філологічних наук). Київський національний лінгвістичний університет. Київ.
53. Пастушенко Т.О. (2005). *Архітектоніка етноспецифічного образу*

людини в англійських пареміях. Наукові записки. Серія Філологічні науки. Випуск № 81.

54. Пилипчук С.М. (2008). *«Галицько-руські народні приповідки»: пареміологічно-пареміографічна концепція Івана Франка*. Львів : Видавничий пентр ЛНУ імені Івана Франка.

55. Пирогов В. Л. (2003). *Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української та російської мов: типологічний та лінгвокультурологічний аспекти*: Дисертація кандидата на здобуття наукового ступеня філологічних наук. Київ.

56. Привалова И. В. (2004). Структура и составляющие этнолингвокультурного сознания. *Сибирский филологический журнал*. Сибирское отделение СО РАН. Випуск №2. Москва.

57. Радзієвська Т. В. (2008). Аналітизм та синтетизм у тексті: до питання про прагмасемантичну організацію. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія Філологія. Том 11. С. 7–17.

58. Раєвська Н.М. (1971). *English lexicology*. Київ: Вища школа.

59. Рай А. (1991). *Хинди вьякаран аур рачна (Грамматика и структура [языка] хинди)*. Нью-Дели: Раджкамал Пракашн.

60. Рубинштейн С. Л. (1984). *Эмоции*. Психология эмоций: Тексты. В. К. Виллюнас & Ю. Б. Гиппенрейтер (Ред.). Москва: Издательство Московского университета.

61. Руденко Е.И. (2017). *Теоретические аспекты перевода фразеологии языка хинди*. «Modern Humanities Success / Успехи гуманитарных наук». Научный журнал. Випуск №1. Белгород. С. 57 – 68. Режим доступу: <http://mhs-journal.ru/archives/10024>

62. Русанівський В. М. (2004) *Українська мова: Енциклопедія* / О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін (Ред.). Київ: Українська енциклопедія.

63. Саєвич, І. Г. (2012). *Теорія картини світу: ключові поняття*. Лінгвістика. № 2. Луганськ: Державний заклад Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2012_2_5

64. Селіванова О. О. (2010) *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.

65. Скрипник Л. Г. (1973) *Фразеологія української мови*. Київ: Наукова думка.
66. Taylor A. (1975). *Selected Writings on Proverbs*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
67. Тарланов З.К. (1999). *Русские пословицы: синтаксис и поэтика*. Петрозавод: Петрозаводский государственный университет.
68. Телия В. Н. (1996). *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты*. Москва: Языки русской культуры.
69. Телия В. Н. (1996). *Русская фразеология: семантический, прагматический, лингвокультурологический аспекты*. Москва: Языки русской культуры.
70. Телия В.Н. (1996). *Что такое фразеология*. Москва: Высшая школа.
71. Ульциферов О.Г. (2005) *Практическая грамматика современного литературного языка хинди*. Москва: АСТ: Восток-Запад.
72. Ульциферов О.Г. (2007). *Очерки по лексикологии, словообразованию и фразеологии современного литературного языка хинди*. Москва: МГИМО Университет.
73. Ушинский, К. Д. (1974). *Избранные педагогические сочинения*. А. И. Пискунов (Ред). Том 1. Теоретические проблемы педагогики. Москва: Педагогика. Режим доступа: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=87496>
74. Федоров А.В. (1968) *Основы общей теории перевода (лингвистический очерк)*. Москва: Высшая школа.
75. Фелицина В.П. & Прохоров Ю.Е. (1979). *Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения*. Москва: Русский язык.
76. Фрейд З. (1923). *Психопатология повседневной жизни*. Москва: Современные проблемы.
77. Фрейд З. (1925). *Психология масс и анализ человеческого «я»*. Москва: Современные проблемы.
78. Шанский М. М. (1985). *Фразеология современного русского языка*. Москва: Высшая школа.

79. Шанский, Н. М. (1996). *Фразеология современного русского языка*. Санкт-Петербург: Специальная литература.
80. Шаховский В. И. (1983). *Эмотивный компонент значения и методы его описания*. Волгоград: ВГПИ им. А. С. Серафимовича.
81. Шаховский В. И. (1987). *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. Воронеж: Издательство Воронежского университета.
82. Шаховский В. И. (2009). *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. Москва: Либроком.
83. Шаховский В. И. (2012). *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. Москва: ЛКИ.
84. Шаховский В.И. (1995). *О лингвистике эмоций*. Волгоград: Перемена.
85. Шаховский В.И. (2009). Эмоции как объект исследования в лингвистике. *Вопросы психолингвистики*. Научный журнал. Выпуск № 9. Москва: Институт языкознания РАН. С. 29-42.
86. Шевченко И. С. (2009) Гибридные речевые акты: когнитивно-прагматический анализ . *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. Випуск № 56. Харків: Константа. С. 18–24.
87. Шило Г. Ф. (1972). *Фразеологізм і слово*. Київ: Наукова думка.
88. Шинкарук В. І. (Ред.). (2002). *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : ISBN 966-531-128-X.
 Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskiy_entsyklopedychnyi_slovnik/
89. Шопенгауэр А. (1896). *Свобода воли и основы морали: Две основныя проблемы этики*. Перевод с немецкаго Ф.В.Черниговца. Издание третье. Санкт-Петербург: издание А.С. Суворина.
90. Шульга С. Я. (2019). *Семантико-синтаксичні особливості паремій української та англійської мов: зіставно-типологічний аспект*. Дисертація кандидата

на здобуття наукового ступеня філологічних наук. Міжнародний гуманітарний університет. Одеса.

91. Щербань Н. П. (1975). Про один із засобів контекстуального перетворення фразеологізмів. *Мовознавство*. Випуск № 4. С. 41-45.

92. Юрченко В.Д. (1988). *Народження і життя фразеологізму*. Київ: Радянська Школа.

93. Ярошук І. П. (2007). Комунікативно-прагматичні особливості утворення okazionalnykh antropoleksem в сучасній англійській мові. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна Серія: Романо-германська філологія. Methodika викладання іноземних мов*. Харків: Константа. С. 62-65.

94. Ярцева В. Н. (Ред.) (1990). *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия.

95. Asch S. E. (1952). *Social psychology*. Prentice-Hall, Inc. Retrieved from <https://doi.org/10.1037/10025-000>

96. Averill J. R. (1968). Grief: Its nature and significance. *Psychological Bulletin*, 70 (6, Pt.1). Retrieved from <https://doi.org/10.1037/h0026824>

97. Kapoor B. (2008). *Vākya-saṃracanā aura visleṣhaṇa*. Nayī Dillī: Rādhākṛshṇa Prakāśana. ISBN – 9788183612258.

98. Koren O. V. (2000). *Systemno-funktsionalni osoblyvosti ukrainskyh prysliv'iv* [System and functional features of English proverbs]. Extended abstract of candidate's thesis, Kharkiv, Ukraine.

99. Kosmeda T. & Osipova, T. (2010). *Interpretive dictionary of communicative purpose as a product of a modern pragmatically oriented scientific paradigm*. *Leksykohrafichnyy hyuleten'*. (Lexicographic bulletin). Kyiv: Institute of the Ukrainian language of the National Academy of Sciences of Ukraine.

100. Kunin A. V. (1996). *Course phraseology of modern English*. Moscow: High School, Dubna: Phoenix.

101. Perls F., & Stevens, J. (1969). *Gestalt therapy verbatim*. Lafayette, California: Real People Press.

102. Rusanivsky V. M. (2004). *Ukrainian language: Encyclopedia*. Kyiv: Ukrainian Encyclopedia.

103. Zhukov V. P. (2000). *Dictionary of Russian proverbs and sayings: Dictionary*. Moscow: Russian language.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Ахманова О. С. (1969). *Словарь лингвистических терминов*. Москва: Советская энциклопедия.

2. Баранников А.П. (Ред.). (1953). *Хинди-русский словарь*. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей.

3. Батюк Н. О. (1966) *Фразеологічний словник*. Київ: Радянська Школа.

4. Білоноженко В. М., Гнатюк І. С., Дятчук В. В., Неровня В. Н. & Федоренко Т. О. (2003). *Словник фразеологізмів української мови*. Винник В. О. (Ред.). Київ: Наукова думка.

5. Білоноженко В.М, Гнатюк І.С. & Винник В.О. (2003). *Фразеологічний словник української мови*. Київ: Наукова думка.

6. Бобкова В. (1963). *Українські народні прислів'я та приказки* / Й. Багмут & А. Багмут (Ред.). Київ: Державне видавництво художньої літератури.

7. Ганич Д.І. & Олійник І.С. (1985). *Словник лінгвістичних термінів*. Київ: Вища школа.

8. Голянич М. І., Стефурак Р. І. & Бабій І. О. (2011). *Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія* / М. І. Голянич (Ред.). Івано-Франківськ: видавець Голіней О. М.

9. Номис М. (Ред.). (1993). *Українські приказки, прислів'я, і таке інше*. Київ: Либідь.

10. Рильський. М. Т. (Ред.). (1955). *Українські народні прислів'я та приказки*. Київ: Видавництво академії наук Української РСР.

11. Удовиченко Г.М. (Ред.). (1984). *Фразеологічний словник української мови*. Київ: Вища школа.

12. Ульциферов О.Г. (2008). *Современный русско-хинди словарь*. Москва: Русский язык Медиа; Дрофа.
13. Ульциферов О.Г. (2009). *Современный хинди-русский словарь*. М.: Рус. яз. –Медиа; Дрофа.
14. Ярцева В.Н. (2008). *Лінгвістичний енциклопедичний словник*. Київ: Новий диск.
15. Badrinath Kapoor. (2007). *Hindi Muhawara Lokotik Kosh*, Publisher: Lokbharti Prakashan.
16. Bhatia, Kailash Chandra. (1997). *Hindi-Angrezi muhavara-lokolti kosh*. New Delhi Prabhat Prakashan.
17. Dr. Bholu Nath Tiwari (Ed.). (1985). *VRIHAT HINDI LOKOKTI KOSH (A COMPREHENSIVE DICTIONARY OF HINDI PROVERBS)* Deli
18. Yadav Ram Vilas Singh. (2017). *Gaurav Hindi muhavra kosh*. New Delhi: Dev pustak mandir.
19. डॉ .शरद अग्रवाल (2021). *हिंदी कहावत कोश : 5400 से अधिक सर्वकालिक हिंदी कहावतें*.

СЛОВНИК ПРИСЛІВ'Я НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ У МОВІ ГІНДІ

№	Прислів'я	Значення
1.	अकेला चना भाड़ नहीं फोड़ सकता	Одній людині безглуздо боротися з численним противником.-
2.	अनोखे गांव में ऊँट आया , लोगों ने जाना परमेश्वर आया	Знання дурнів настільки обмежені, що вони з подивом дивляться навіть на прості речі
3.	अपना सा मुंह लेकर रह गये	Коли людина дуже впевнено стверджує щось і це виявляється неправильним їй стає соромно і вона говорить це з сарказмом щодо самої себе.
4.	अपनी हार बहू की मार कहते नहीं	Прислів'я вживається коли через почуття сорому людина не каже про свою невдачу
5.	अपने साए से वहशत	Прислів'я вживається щодо вельми боягузливої людини, яка боїться всього навколо
6.	अब पछिताए होत क्या, जब चिड़ियाँ चुग गईं खेत	Прислів'я вживається при зверненні до людини, яка лінилась та не виконує необхідну роботу вчасно, а потім вона про це шкодує
7.	आत्मा सुखी तो परमात्मा सुखी	Радість людини ошчасливиює Бога і весь навколишній світ
8.	आप सुखी तो जग सुखी	Оптимістично налаштована людина завжди бачить навколо лише позитив та радіє навколишньому світу
9.	आये की खुशी न गए का गम	Відчувати байдужість до людини
10.	इसका दुःख दिखावे मुख	Лише поглянувши на людину можна зрозуміти, що її турбує певна проблема або горе.
11.	ऊखली में सिर दिया तो चोटों को क्या गिनना	Якщо виконуєш складну або болісну роботу, тоді не потрібно боятися травм та майбутніх страждань
12.	ऊखली में सिर दिया तो नूसल का क्या डर	Див. ऊखली में सिर दिया तो चोटों को क्या गिनना
13.	एक आँख से रोना और एक आँख से हंसना	Прислів'я вживається щодо самотньої людини, яка і сміється і плаче на самоті.
14.	एक करे सब लाजै	Вся родина, каста або навіть країна має бути присоромлена після одного поганого вчинку однієї людини

15.	एक का दुख दूसरा क्या जाने	Прислів'я вживається коли людина, не звертаючи уваги на проблеми того, хто потрапив у біду, висміює його
16.	एक जान हज़ार अरमान	Прислів'я вживається щодо людини, яка хоче отримати все одразу
17.	एक तो साँप दूजे उड़ना	Прислів'я вживається, коли зла людина отримує більшу силу, через що люди починають її ще більше остерігатись.
18.	एक नादान, सबकी मुश्किल में जान	Про нерозумну людину, через яку багатьом доводиться засмучуватись або відчувати сором
19.	एक हाथ ताली नहीं बजती	а) В сварці чи конфлікті є якась провина обох сторін; б) Лайка неможлива без участі двох сторін.
20.	ऐस काम हमेशा कर , जिसमें न होवे कुछ भी डर	Не варто виконувати роботу, що викликає страх
21.	ऐसी बानी बोलिए मन का आपा खोय	Варто завжди говорити так, щоб заспокоїти его нашого розуму та гнів інших
22.	ऐसे तो जंगल के कांटे भी न हों	Прислів'я вживається, коли людина стає незадоволена вчинками своїх дітей або членів сім'ї
23.	ऐसे देखता है जैसे कानी भैंस क़साई को देखती है	Прислів'я вживається з сарказмом щодо людини, яка дивиться на когось із великим гнівом
24.	औखली में सिर दिया तब मूसलों से क्या डर	Не потрібно боятися труднощів, приступивши до важкої справи
25.	कंकड़ नाच रहा है	Прислів'я вживається коли людина настільки боїться всього навколо, що навіть неживі предмети почали рухатись
26.	कम कुवत, गुस्सा बहुत	Слабка людина завжди більше злиться
27.	करना तो डरना क्या	Приступаючи до роботи, не потрібно вагатися
28.	करम करो सुख पाओ	Індійці вважають, що щастя можна досягти, лише слідуючи кармі
29.	करे तो डर , न करे तो डर	Прислів'я вживається, коли людина застрягає в такій серйозній ситуації, що навіть не хоче з нею розбиратися
30.	करो तो डर , नहीं तो कैसा डर	Лише той, хто здійснює поганий вчинок – отримує покарання

31.	काजी जी तुम क्यों दुबले, शहर का अंदेशा	Відповідальна людина завжди має привід для хвилювання
32.	काजी जी दुबले क्यों? शहर के अंदेशे से	Див. काजी जी तुम क्यों दुबले, शहर का अंदेशा
33.	काला अक्षर भैंस बराबर	Прислів'я вживається щодо неосвіченої людини
34.	किसी का घर जले, कोई तपे	Прислів'я вживається щодо людей які сміються над чужим горем або використовую ситуацію на свою користь
35.	कीड़े मोरी में ही खुश रहते हैं	Легковажні люди щасливі лише в легковажному середовищі. В українській мові має такі відповідники
36.	कुत्तों को दूँ, पर तुझे न दूँ	Відноситись до когось з відразою
37.	कुम्हार अपना ही घड़ा सराहता है	Всім подобається зроблена ними робота
38.	कुलेल में गुलेल	Прислів'я вживається, коли виникає раптова перешкода в момент щастя
39.	केले के लिए ठीकरा तेज होता है	Слабкого будь-хто може образити
40.	कोई मुझे न मारे तो मैं सारे जहान को मार आऊँ	Про боязкого чоловіка
41.	कोठी वाला रोवे, छप्पर वाला सोवे	Бідна людина спокійно спить, тому що йому немає за що хвилюватись, а багаті переживають та плачуть, щоб захистити своє багатство та статус
42.	कोढ़ी की जूँ नहीं होती	Прислів'я вживається щодо дуже самотньої людини
43.	कौआ चला हंस की चाल	Прислів'я вживається щодо людини яка сама себе нахваляє
44.	क्रोध में कोई काम नहीं करना चाहिए	Рішення, які були прийняті у гніві, можуть призвести до негативних наслідків
45.	क्रोधी सो कमजोर	а) Слабка людина частіше сердиться на оточуючих; б) Гнів руйнує здоров'я людини
46.	खाक डाले चाँद नहीं छिपता	Марні наклепи на великих людей не зменшують їх величі та поваги до них
47.	खाने के दांत और दिखाने के और	Прислів'я вживається щодо лицемірної людини
48.	खुदा देगा तो छप्पर फाड़कर	Якщо Бог щось дає, то абсолютно неочікувано
49.	खुश हुईं भिखना दमाद लाया गाजर	Радіти через дрібницю
50.	गरीब सोवे, धनी रोवे	Див. कोठी वाला रोवे, छप्पर वाला सोवे
51.	गले में नमक का डला होना	Прислів'я вживається коли людина настільки здивувалась, що навіть оніміла від подиву

52.	गाली से कौन सिर फटता है	Справжні джентльмени зберігають спокій навіть коли вислухають погані слова для того, щоб уникнути злих та аморальних людей
53.	गुस्सा अपने को खाता है	Гнів шкодить тільки тому, хто сердиться
54.	गुस्सा मारे, बल बढ़े	Придушення гніву завжди є праведним вчинком
55.	गुस्से में ले न खुशी में दे	Не слід брати назад річ, дану комусь у гніві, і водночас не варто давати нічого у щасливу хвилину
56.	गू का कीड़ा गू ही में खुश रहता है	Той, у кого погана компанія, знаходить у ній щастя
57.	गू में कौड़ी गिरे तो दांत से उठाले	Прислів'я вживається з почуттям сатири та відрази до надзвичайно скупі чи жадібної людини
58.	घडी में ताला घडी में माशा	Прислів'я вживається щодо людини в якій швидко змінюється настрій
59.	घर की खांड किरकिरी लागे चोरी का गुड मीठा	Речі, що важко отримати, виглядають набагато привабливіше, ніж ті, що є в наявності
60.	घर-घर शादी घर-घर गम	Горе та щастя завжди разом ходять
61.	घर-घर गम घर-घर शादी	Див. घर-घर शादी घर-घर गम
62.	चार दिन न की चांदनी फिर अंधेरी रात	Щастя завжди швидкоплинне
63.	चिंता दहति निर्जीव कहें, चिंता जीव समेत	Зайві хвилювання нас вбивають
64.	चिल्लर के डर से गुदड़ी नहीं फेंते	Не залишайте роботу, побоюючись простих труднощів
65.	छूछा हांडी बाजे टन-टन	Прислів'я вживається щодо недалекої людини, яка на кожному кроці доводить і кричить про те, що не знає
66.	जब उतर गई लोई तो क्या करेगा कोई	Безглуздо думати про те, що неможливо виправити
67.	जहा चाह वहा राह है	Завжди є спосіб здійснити бажання
68.	जो मेरे सो तेरे , काहे दाँत निपोड़े	Прислів'я вживається, коли хтось сміється, побачивши чийсь недолік, хоча сам має таку ж проблему
69.	ज्ञानी काटे ज्ञान से और मूरख काटे रोय	Кожна людина стикається з щастям та печалю, але мудрі люди щасливо проводять життя, а дурні весь час плачуть
70.	ठंडा लोहा गरम लोहे को काटता है	Спокій завжди перемагає розлючену людину
71.	डाकिनी खाय तो मुँह लाल, न खाय तो मुँह लाल	Прислів'я вживається коли беруть сумніви щодо репутації людини

72.	ढाई घर तो डायन भी छोड़ती है	Навіть недобра та сварлива людина має співчуття до інших
73.	तक़दीर से तदबीर बड़ी है	Бажання людини можуть зломити плани долі
74.	तन कसरत में मन औरत में	Прислів'я вживається коли людина виконує дві протилежні роботи одночасно
75.	तन तकिया मन विश्राम, जहाँ पड़े वहीं आराम	Працьовитій людині не потрібні гарні ліжко та подушка. Будь-яке місце підходить для її відпочинку
76.	तलवार का घाव भर जाता है जबान का घाव नहीं भरता	Образа від злих слів дуже довго проходить
77.	तलवार पर मखमख का गिलाफ चढ़ा होता है	а) Про лицемірну людину, що говорить одне, а думає інше; б) Про людину, що часто підлещується
78.	तवा चढ़ा और जीव बढ़ा	Хвилювання зростає, коли є надія щось отримати
79.	तवा चढ़ा और जीव बढ़ा	Побачивши надію отримати щось, бажання отримати це посилюється
80.	थन में दूध न बरतन में दूध	Прислів'я вживається, щоб продемонструвати здивування, коли предмет викрадають з такого місця, що неможливо дістатися
81.	थोड़ा सुख धनी , बहुत सुख गरीब	Через жадібність та хвилювання за свій статок багаті не отримують щастя, на противагу бідні не мають подібних переживань, через що набагато більш щасливі
82.	थोड़ा सुख बहुत दुख	Щастя в житті людини дуже мало, більшість часу вона проводить у смутку
83.	थोड़ी बेशर्मी, दिन – भर का आराम	Прислів'я вживається у сатиричній манері щодо лінивих і нікчемних людей, що терплять приниження, але незважаючи на це продовжують бити байдики
84.	दमड़ी की भाजी घर भर राजी	Прислів'я вживається про таких людей, які задоволені своїми обмеженими ресурсами
85.	दया धर्म को मूल है पाप मूल अभिमान, तुलसी दया न छोड़िये जब लग घट में प्रान	Прислів'я має повчальний характер і вживається для настанови на шлях милосердя
86.	दीमक का खाया पेड़ और चिंता का खाया शरीर किसी काम के नहीं रहते	Людина, уражена турботами не приносить користі суспільству
87.	दुविधा में दोनों गए माया मिली न राम	Прислів'я вживається щодо людей, які продовжують сумніватись і врешті-решт нічого не отримують
88.	दूध का उफान ठन्डे जल के छींटे से दबे	Ввічливість зупиняє гнів

89.	न आये का आनंद न गए का शोक गम	Відчувати байдужість до людини
90.	नींद न जाने टूटी खाट, प्यास न जाने धोबी घाट, भूख न जाने कच्चा भात, प्रीत न जाने जात कुजात	Закохані не помічають недоліків
91.	पहाड़ से तो गिरी, किन्तु भतार से रूठ गई	Причиною гніву є хтось один, але людина гнівається на іншого
92.	प्रीत की रीत निराली	Невідомо куди заведе кохання
93.	बिल्ली के भाग से छींका टूटा	Чиясь невдача виявляється щасливою для інших
94.	भलमानस घर में पड़ा, मवाली ने जाना मुझसे डरा	Великодушна та миролюбна людина може не хвилюватись за свій статок та спокійно жити
95.	भले-बुरे की क्रोध कसौटी है	Лише коли людина розгнівалась, можна дізнатись про її справжні наміри
96.	मखमली जूती	Ображати солодкими словами
97.	मजनू को लैला का कुत्ता भी प्यारा	Якщо людина вам подобається то ви не помічаєте в ній недоліків
98.	मरखहे से सब डरते हैं	Всі бояться поганих і жорстких людей
99.	मरता है तो डरना क्यों	Прислів'я вживається коли людину просять бути більш мужнім
100.	मरने का कोई डर नहीं , पड़ने का डर है	Прислів'я вживається коли людина не піклується про своє тіло та здоров'я, тоді близькі цієї особи відповідають прислів'ям в значенні "піклуйся про своє здоров'я"
101.	रहम दिली बड़ाई की निशानी है	Прислів'я вживається відносно доброї, співчутливої та милостивої людини.
102.	रानी को राना प्यारा, कानी को काना प्यारा	Кожному своє
103.	संतोषी सदा सुखी	Якщо людина навчиться бути задоволеною в будь-якій ситуації, тоді вона зможе завжди бути щасливою
104.	सर्मीलो मांगे नहीं, गर्वीलो देय नहीं	Той, хто поважає себе, нічого не просить, а той, хто пишається своїм багатством, нікому нічого не дає, без прохання (без приниження) іншого
105.	सीधे को सौ दुःख	Прислів'я вживається щодо щирої та покірної людини, яка завжди все терпить, тому їй завжди докучають
106.	सुख के बड़े योधा रखवाले हैं	Щастя приходить з великими труднощами

107.	सुख के सब साथी हैं	В щасливу годину кожен стає другом, а в горі нікого немає
108.	सुखी सुख देवे , दुखी दुःख देवे	Коли людина стає щасливою, вона збільшує своє щастя, говорячи про нього, а сумна людина збільшує смуток, обговорюючи свої печалі
109.	सुघड़-सुघड़ हँस गई फूहड़ों को आया हाँसा	Індійці вважають, що мудрі люди лише посміхаються, а дурні - дуже голосно сміються

PE3HOME

इस काम का उद्देश्य हिंदी में भावनाओं को निरूपित करने के लिए नीतिवचन की संरचनात्मक और अर्थ संबंधी विशेषताओं को निर्धारित करना था।

अध्ययन का उद्देश्य हिंदी की भावनात्मक पारेमियोलॉजिकल इकाइयों की संरचनात्मक और अर्थ संबंधी विशेषताओं का अध्ययन करना है।

लक्ष्य के अनुसार निम्नलिखित कार्य बनते हैं: भाषाई अनुसंधान की दिशा के रूप में वाक्यांशविज्ञान की जांच करें और वाक्यांशशास्त्र, "परेमिया", "नीतिवचनकी" अवधारणाओं को परिभाषित करें; पदावली की प्रणाली में पैरामीओलॉजिकल इकाइयों का स्थान और भूमिका निर्धारित करें; एक सामान्य विवरण दें और हिंदी में कहावतों की टाइपोलॉजी का पता लगाएं; आधुनिक साहित्यिक भाषा हिंदी की पदावली की प्रणाली में नीतिवचन के शोध की एक विधि विकसित करना; हिंदी की पारेमियोलॉजिकल इकाइयों की संरचनात्मक और अर्थ संबंधी विशेषताओं का विश्लेषण करें; हिन्दी की भावात्मक पारेमियोलॉजिकल इकाइयों का एक रजिस्टर बनाइए।

शोध की सामग्री यूक्रेनी और हिंदी में आधुनिक वाक्यांशगत शब्दकोश और यूक्रेनी और हिंदी की कहावतों और कहावतों के शब्दकोश थे। उपयोग किए गए स्रोतों से, हिंदी भाषा की पैरामीओलॉजिकल इकाइयाँ जो एक निश्चित भावनात्मक क्षमता को व्यक्त करती हैं, का चयन किया गया था। यदि संभव हो, तो उनके लिए यूक्रेनी भाषा में आंशिक या पूर्ण अनुरूपता का चयन किया गया था।

किसी विशेष स्थान पर प्रसिद्ध हो जाने वाले कथन को 'लोकोक्ति' कहते हैं। दूसरे शब्दों में - जब कोई पूरा कथन किसी प्रसंग विशेष में उद्धृत किया जाता है तो लोकोक्ति कहलाता है। इसी को कहावत कहते हैं। उदाहरण - 'उस दिन बात-ही-बात में राम ने कहा, हाँ, मैं अकेला ही कुँआ खोद लूँगा। इन पर सबों ने हँसकर कहा, व्यर्थ बकबक करते हो, अकेला चना भाड़ नहीं फोड़ता'। यहाँ 'अकेला चना भाड़ नहीं फोड़ता' लोकोक्ति का प्रयोग किया गया है, जिसका अर्थ है 'एक व्यक्ति के करने से कोई कठिन काम पूरा नहीं होता'।

'विभिन्न प्रकार के अनुभवों, पौराणिक तथा ऐतिहासिक व्यक्तियों एवं कथाओं, प्राकृतिक नियमों और लोक विश्वासों आदि पर आधारित चुटीली, सारगर्भित, संक्षिप्त, लोकप्रचलित ऐसी उक्तियों को लोकोक्ति कहते हैं, जिनका प्रयोग किसी बात की पुष्टि, विरोध, सीख तथा भविष्य-कथन आदि के लिए किया जाता है।

'लोकोक्ति' के लिए यद्यपि सबसे अधिक मान्य पर्याय 'कहावत' ही है पर कुछ विद्वानों की राय है कि 'कहावत' शब्द 'कथावृत्त' शब्द से विकसित हुआ है

अर्थात् कथा पर आधारित वृत्त, अतः 'कहावत' उन्हीं लोकोक्तियों को कहा जाना चाहिए जिनके मूल में कोई कथा रही हो। जैसे 'नाच न जाने आँगन टेढ़ा' या 'अंगूर खट्टे होना' कथाओं पर आधारित लोकोक्तियाँ हैं। फिर भी आज हिंदी में लोकोक्ति तथा 'कहावत' शब्द परस्पर समानार्थी शब्दों के रूप में ही प्रचलित हो गए हैं।

लोकोक्ति किसी घटना पर आधारित होती है। इसके प्रयोग में कोई परिवर्तन नहीं होता है। ये भाषा के सौन्दर्य में वृद्धि करती है। लोकोक्ति के पीछे कोई कहानी या घटना होती है। उससे निकली बात बाद में लोगों की जुबान पर जब चल निकलती है, तब 'लोकोक्ति' हो जाती है।

लोकोक्तियों के प्रमुख अभिलक्षण:

लोकोक्तियाँ ऐसे कथन या वाक्य हैं जिनके स्वरूप में समय के अंतराल के बाद भी परिवर्तन नहीं होता और न ही लोकोक्ति व्याकरण के नियमों से प्रभावित होती है। अर्थात् लिंग, वचन, काल आदि का प्रभाव लोकोक्ति पर नहीं पड़ता। इसके विपरीत मुहावरों की संरचना में परिवर्तन देखे जा सकते हैं। उदाहरण के लिए 'अपना-सा मुँह लेकर रह जाना' मुहावरे की संरचना लिंग, वचन आदि व्याकरणिक कोटि से प्रभावित होती है; लोकोक्ति एक स्वतः पूर्ण रचना है अतः यह एक पूरे कथन के रूप में सामने आती है। भले ही लोकोक्ति वाक्य संरचना के सभी नियमों को पूरा न करे पर अपने में वह एक पूर्ण उक्ति होती है; जैसे- 'जाको राखे साइयाँ, मारि सके न कोय'।

लोकोक्ति एक संक्षिप्त रचना है। लोकोक्ति अपने में पूर्ण होने के साथ-साथ संक्षिप्त भी होती है। आप लोकोक्ति में से एक शब्द भी इधर-उधर नहीं कर सकते। इसलिए लोकोक्तियों को विद्वानों ने 'गागर में सागर' भरने वाली उक्तियाँ कहा है। लोकोक्ति सारगर्भित एवं साभिप्राय होती है। इन्हीं गुणों के कारण लोकोक्तियाँ लोक प्रचलित होती हैं। लोकोक्तियाँ जीवन अनुभवों पर आधारित होती है तथा ये जीवन-अनुभव देश काल की सीमाओं से मुक्त होते हैं। जीवन के जो अनुभव भारतीय समाज में रहने वाले व्यक्ति को होते हैं वे ही अनुभव योरोपीय समाज में रहने वाले व्यक्ति को भी हो सकते हैं। उदाहरण के लिए निम्नलिखित लोकोक्तियों में अनुभूति लगभग समान है। लोकोक्ति का एक और प्रमुख गुण है उनकी सजीवता। इसलिए वे आम आदमी की जुबान पर चढ़ी होती है। लोकोक्ति जीवन के किसी-न-किसी सत्य को उद्घाटित करती है जिससे समाज का हर व्यक्ति परिचित होता है।

सामाजिक मान्यताओं एवं विश्वासों से जुड़े होने के कारण अधिकांश लोकोक्तियाँ लोकप्रिय होती है। चुटीलापन भी लोकोक्ति की प्रमुख विशेषता है। उनमें एक पैनापन

होता है। इसलिए व्यक्ति अपनी बात की पुष्टि के लिए लोकोक्ति का सहारा लेता है। संवेग वस्तुतः ऐसी प्रक्रिया है, जिसे व्यक्ति उद्दीपक द्वारा अनुभव करता है।

भावनाओं का कोई निश्चित वर्गीकरण मौजूद नहीं है, हालांकि कई वर्गीकरण प्रस्तावित किये गये हैं। इनमें से कुछ वर्गीकरण हैं: 'संज्ञानात्मक' बनाम 'गैरसंज्ञानात्मक-' भावनाएं; स्वाभाविक भावनाएं मस्तिष्क के एक विशेष हिस्से से उत्पन्न होती (जो एमिगडाला) (है; बनाम संज्ञानात्मक भावनाएं मस्तिष्क के अगले हिस्से से उत्पन्न /जो प्रीफ्रंटल कोर्टेक्स) होती है।

बुनियादी बनाम जटिल जहाँ मूल भावनाएं और अधिक :जटिल हो जाती हैं। अवधि के आधार पर वर्गीकरण उदाहरण के) कुछ भावनाएं कुछ सेकंड की अवधि के लिए होती हैं : (लिए आश्चर्य, जबकि कुछ कई वर्षों तक की होती हैं उदाहरण के लिए), प्यार।(

भावना और भावना के परिणामों के बीच संबंधित अंतर मुख्य व्यवहार और भावनात्मक अभिव्यक्ति है। अपनी भावनात्मक स्थिति के परिणामस्वरूप अक्सर लोग कई तरह की अभिव्यक्तियां करते हैं, जैसे रोना, लड़ना या घृणा करना यदि कोई बिना कोई संबंधित . अभिव्यक्ति के भावना प्रकट करे तो हम मान सकते हैं की भावनाओं के लिए अभिव्यक्ति की आवश्यकता नहीं है। न्यूरोसाइंटिफिक मैजिक " शोध से पता चलता है कि एक (स्नायुविज्ञान) होता है जिसके दौरान भावनात्मक प्रतिक्रिया बनने से पहले विचार को जाना "क्वार्टर सैकंड जा सकता है। उस पल में, व्यक्ति भावना को नियंत्रित कर सकता है।